



Městská knihovna v Praze **120 let**



**Karel
Jaromír
Erben**

Pohádky



PRAHA 2011



**Městská
knihovna
v Praze**



ůjčujeme:

knihy / časopisy / noviny / mluvené slovo /
hudbu / filmy / noty / obrazy / mapy



přístupujeme:

wi-fi zdarma / e-knihy / on-line encyklopedie /
e-zdroje o výtvarném umění, hudbě, filmu



ořádáme:

setkání s autory / přednášky / koncerty /
filmová představení / výstavy /
aktivity pro děti a jejich rodiče / čtení

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.facebook.com/knihovna

www.e-knihovna.cz



Znění tohoto textu vychází z díla Pohádky tak, jak bylo vydáno v nakladatelství Jana Hladkého v roce 1920 (Eben, Karel Jaromír. *Pohádky*: výbor. Praha : Jan Hladký, 1920. 94 s.).



Text díla (Karel Jaromír Erben: *Pohádky*), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), není vázán autorskými právy.

Citační záznam této e-knihy:

Erben, Karel Jaromír. *Pohádky* [online]. V MKP 1. vyd. Praha : Městská knihovna v Praze, 2011 [aktuální datum citace e-knihy – př. cit. rrrr-mm-dd]. Dostupné z WWW:
<<http://web2.mlp.cz/koweb/00/03/40/47/46/pohadky.pdf>>.



Vydání (obálka, grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uveďte autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 05. 05. 2011.

Obsah

Zlatovláska.	5
Dlouhý, Široký a Bystrozraký.	10
Tři zlaté vlasy Děda-Vševěda.	18
Jezinky.	24
Červená Karkulka.	27
Obuchu, hýbej se!	30
O hloupém vlkovi.	33
O hloupém Peciválovi.	35
Bůh ví, čím člověka trestati.	41
Dobré děti.	43
Čert a Cigán.	44
Špalíček.	46
Štěstí a neštěstí.	49
Pohádka o bídě jednooké.	51
Lipka.	53
O Ivanovi hlupci.	55
Ilja Muromec a Slavík loupežník.	62
Sněhurka.	65
O žabce královně.	68
O třech královcích.	73
Kurent a člověk.	76
Hadí koruna.	79

Zlatovláska.

Byl jeden král, a byl tak rozumný, že i všem živočichům rozuměl, co si povídali. A poslouchajte, jak se tomu naučil. Přišla k němu jednou nějaká stará babička, přinesla mu v košíku hada a povídá, aby si ho dal ustrojit: když ho sní, že bude všemu rozumět, co které zvíře v povětrí, na zemi i ve vodě mluví. Tomu králi se to líbilo, že bude umět, co nikdo neumí, dobře babičce zaplatil a hned poručil sloužícímu, aby mu tu rybu k obědu připravil: „Ale,“ prý, „ať jí ani na jazyk nevezmeš, sic mi to svou hlavou zaplatíš!“

Jiříkovi, tomu sloužícímu, bylo divné, proč mu to král tak tuze zapověděl. „Jak živ jsem takové ryby neviděl,“ povídá sobě sám, „vypadá zrovna tak jako had! A jaký by to byl kuchař, aby ani neokusil, co stroj?“ Když to bylo upečeno, vzal kouštíček na jazyk a pochutnával. Vtom slyší kolem uší něco bzučet: „Nám taky něco! nám taky něco!“ Jiřík se ohlíží, co to? a nevidí než několik much, co v kuchyni lítaly. Tu zas venku na ulici někdo siplavě volá: „Kam pák? kam pák?“ A tenčí hlasy odpovídají: „Do mlynářova ječmene, do mlynářova ječmene.“ Jiřík koukne oknem a vidí housera s hejnem hus. „Aha!“ povídá, „taková je to ryba?“ Už věděl, co je. Čerstvě vstrčil ještě jeden drobet do úst, a pak hada donesl králi, jakoby nic nebylo.

Po obědě poručil král Jiříkovi, aby mu osedlal koně, že se chce projet, a on aby ho doprovázel. Král jel napřed a Jiřík za ním. Když jeli po zelené louce, poskočil Jiříkův kůň a zařehotal: „Hohohoho, bratře! mně je tak lehký, že bych chtěl přes hory skákat!“ – „Což je o to,“ povídá druhý, „já bych taky rád skákal; ale na mně sedí starý: skočím-li, svalí se na zem jako měch a srazí vaz.“ – „Ať si srazí, co z toho?“ řekl Jiříkův kůň, „místo starého budeš nosit mladého.“ – Jiřík srdečně se té rozmluvě zasmál, ale jen tak potichu, aby král nevěděl. Ale král taky dobře rozuměl, co si koníci povídali, ohlídl se, a vida, že se Jiřík směje, ptá se: „Čemu se směješ?“ – „Ničemu, královská Jasnosti! jen mi tak něco připadlo,“ vymlouval se Jiřík. Starý král však už ho měl v podezření, a koňům už taky nedůvěřoval; obrátil a zas domů.

Když přijeli do zámku, poručil král Jiříkovi, aby mu nalil do

sklenice vína: „Ale tvá hlava za to,“ povídá, „jestliže nedoleješ anebo přeřeješ!“ – Jiřík vzal konvici s vínem a leje. Vtom přiletěli oknem dva ptáčekové; jeden druhého honil, a ten co utíkal, měl tři zlaté vlasy v zobáčku. „Dej mi je,“ povídá ten jeden, „však jsou moje!“ – „Nedám, moje jsou! já si je zdvihl!“ – „Ale já je viděl, jak upadly, když se zlatovlasá panna česala. Dej mi aspoň dva!“ – „Ani jednoho!“ – Tu ten druhý ptáček za ním, a ty zlaté vlasy pochytil. Když se tak o ně letmo tahali, zůstal každému v zobáčku jeden, a třetí zlatý vlas upadl na zem, jen to zazvonilo. Vtom se Jiřík po něm ohlídl a přelil – „Propad’ s mi život!“ vykřikl král; „ale chci s tebou milostivě naložit, když té zlatovlasé panny dobudeš a přivedeš mí ji za manželku.“

Co měl Jiřík dělat? chtěl-li svůj život zachovat, musil pro pannu, ačkoli ani nevěděl, kde jí hledat. Osedlal si koně a jel kudy tudy. Přijel k černému lesu, a tu pod lesem u cesty hořel keř; zapálili jej pasáci. Pod keřem byl mravenčí kopec, jiskry na něj padaly, a mravenci se svými bílými vajíčky sem tam utíkali. „Och, pomoz, Jiříku, pomoz!“ volali žalostně, „uhoříme, i naši mladí ve vajíčkách.“ – On tu hned s koně dolů, keř uťal a oheň uhasil „Až budeš toho potřebovat, vzpomeň si na nás, a taky ti pomůžem.“

Potom jel tím lesem a přijel k vysoké jedli. Na vrchu na jedli bylo krkavčí hnízdo, a dole na zemi dvě krkavčata pištěla a naříkala: „Otec i matka nám uletěli; máme si samy potravu hledat, a my ubohá písklata ještě lítat neumíme! Och pomoz, Jiříku, pomoz! nasyt’ nás, sic umřeme hladem.“ – Jiřík se dlouho nerozmýšlel, skočil s koně a vrazil mu do boku meč, aby krkavčata měla co žrát. „Až budeš toho potřebovat,“ krákorala vesele, „vzpomeň si na nás, a taky ti pomůžem.“

Potom dál už musil Jiřík pěšky. Šel dlouho, dlouho lesem, a když konečně z lesa vycházel, viděl před sebou daleké široké moře. Na břehu moře kraj dva rybáři spolu se hádali. Chytili velikou zlatou rybu do sítě, a každý chtěl ji mít sobě sám. „Má je síť, má je ryba!“ – A druhý nato: „Málo by ti tvoje síť byla platná, kdyby mé lodí a mé pomocí nebylo.“

„Až po druhé zas takovou chytíme, bude tvá.“ – „Ne tak, ty na druhou počkej a tuhle mi dej!“ –

„Já vás porovnáám,“ povídá Jiřík; „prodejte mi tu rybu, dobře vám

ji zaplatím, a peníze rozdělíte mezi sebe na polovic.“ I dal jim za ni všechny peníze, co měl od krále na cestu, nic si nenechal. Rybáři byli rádi, že tak dobře prodali, a Jiřík pustil rybu zas do moře. Vesele zašpláchala vodou, pohroužila se a pak nedaleko břehu ještě jednou vystrčila hlavu: „Až mne, Jiříku, budeš potřebovat, vzpomeň si na mne, odsloužím se ti.“ A poté se ztratila. – „Kam jdeš?“ ptali se rybáři Jiříka. – „Jdu svému pánu, starému králi, pro nevěstu, pro zlatovlasou pannu, a nevím ani kde ji hledat.“ – „Och, o té ti dobře mužem povědít,“ řekli rybáři: „je to Zlatovláška, dcera králova z Křišťálového zámku tamhle na tom ostrově. Každý den ráno, když se rozednívá, rozčesává své zlaté vlasy; jde záře od nich po nebi i po moři. Chceš-li, sami tě tam na ten ostrov dovezem, proto že’s nás tak dobře porovnal. Měj se však na pozoru, abys pravou pannu vybral: dvanáct je panen, dcer královských, ale jen jedna má zlaté vlasy.“

Když byl Jiřík na tom ostrově, šel do Křišťálového zámku prosit krále, aby svou zlatovlasou dceru jeho pánu králi dal za manželku. – „Dám,“ řekl král, „ale musíš ji vysloužit: musíš za tři dni tři práce udělat, co ti uložím, každý den jednu. Zatím si do zejtrka můžeš odpočinout.“ – Druhý den ráno povídá mu král: „Má Zlatovláška měla tkanici drahých perel; tkanice se přetrhla a perly vysypaly se do vysoké trávy na zelené louce. Ty perly všechny musíš sebrat, aby ani jedna nechybovala.“ – Jiřík šel na tu louku, byla daleká široká, klekl do trávy a začal hledat. Hledal, hledal od rána do poledne, ale ani perličky neviděl. „Och, kdyby tu byli moji mravenci, ti by mi mohli pomoci!“ – „Však tu jsme, abychom ti pomohli,“ řekli mravenci, kde se vzali, tu se vzali, ale kolem něho se jen hemžili. „Co potřebuješ?“ – „Mám perly sebrat na té louce, a nevidím ani jedné.“ – „Maličko jen počkej, my je za tě seberem.“ A netrvalo dlouho, snesli mu z trávy hromádku perel, nepotřeboval než na tkanici navlíkat. A potom, když už chtěl tkanici zavázat, přikulhal ještě jeden mraveneček, byl chromý, noha mu tehdy uhořela, když u nich hořelo, a křičel: „Počkej, Jiříku! nezavazuj, nesu ještě jednu perličku!“ –

Když Jiřík ty perly králi přinesl a král je přepočítal, ani jedna nechybovala. „Dobře’s udělal svou věc,“ povídá, „zejtra ti dám jinou práci.“ – Ráno Jiřík přišel, a král jemu řekl: „Má Zlatovláška koupala se v moři a ztratila tam zlatý prsten: ten musíš najít a přinést.“ – Jiřík

šel k moři a chodil smutně po břehu; moře bylo čisté, ale tak hluboké, že nemohl ani dna dohlédnout, a což teprve na dně vyhledat prsten? „Och, kdyby tu byla má zlatá ryba, ta by mi mohla pomoci!“ – Vtom se něco v moři zablesklo, a z hlubiny na vrch vody vyplynula zlatá ryba: „Však tu jsem, abych ti pomohla; co potřebuješ?“ – „Mám v moři najít zlatý prsten, a nevidím ani dna.“ – „Teď právě sem potkala štika rybu, nesla zlatý prsten na ploutvi. Maličko jen počkej, já ti ho přinesu.“ A netrvalo dlouho, vrátila se z hlubiny a přinesla mu štika i s prstenem.

Král Jiříka zas pochválil, že dobře svou věc udělal, a potom ráno mu třetí práci uložil: „Chceš-li, abych svou Zlatovlásku tvému králi dal za manželku, musíš jí přinést mrtvé a živé vody; budeť jí potřeba.“ – Jiřík nevěda, kam se pro tu vodu obrátit, šel nazdařbůh kudy tudy, kam ho nohy nesly, až přišel do černého lesa: „Och, kdyby tu byli moji krkavci, snad by mi pomohli!“ – Tu se mu nad hlavou cosi šustlo, a kde se vzali, tu se vzali dva krkavci: „Však tu jsme, abychom ti pomohli. Co chceš?“ – Mám přinést mrtvé a živé vody, a nevím, kde jí hledat.“ – „O té my dobře víme. Maličko jen počkej, my ti jí přinesem.“ A za malou chvíli přinesli Jiříkovi každý jednu tykvici plnou vody: v jedné tykvici byla živá voda, v druhé mrtvá. Jiřík byl rád, že se mu tak dobře poštěstilo, a pospíchal k zámku. Kraj lesa viděl od jedle k jedli rozpjatou pavučinu, prostřed pavučiny seděl velký pavouk, cucal mouchu. Jiřík vzal tykvici s mrtvou vodou, postříkal pavouka, a pavouk svalil se na zem jako zralá višně, byl mrtev. Potom postříkl mouchu z druhé tykvice živou vodou, a moucha začala sebou házet, vyškrábala se z pavučiny ven a fuk do povětří. „Tvé štěstí, Jiříku, že's mě vzkřísil,“ bzučela mu kolem uší, „však beze mne sotva bys uhodl, která z dvanácti je Zlatovlásky.“

Když král viděl, že Jiřík tu třetí věc taky dokázal, řekl, že mu svou zlatovlasou dceru dá. „Ale,“ prý, „musíš si ji sám vybrat.“ – Potom ho vedl do jedné veliké síně, tam uprostřed byl kulatý stůl a kolem stolu sedělo dvanácte krásných panen, jedna jako druhá; ale každá měla na hlavě loktušku dlouhou až na zem, bílou jako sníh, tak že nic nebylo vidět, jaké má která vlasy. – „Tuhle jsou mé dcery,“ povídá král; „uhodneš-li, která z nich je Zlatovlásky, získal si ji a můžeš ji hned s sebou odvést; pakli neuhodneš, není ti souzena,

musíš odejít bez ní.“ – Jiřík byl v největší ouzkesti, nevěděl, co si počít. Vtom zašeptalo mu cosi do ucha: „Bz – bz! jdi okolo stolu, já ti povím, která to je.“ Byla to moucha, co ji vzkřísil Jiřík živou vodou. „Tahle panna to není – ta taky ne – ta taky ne – - tahle je Zlatovláska!“ – „Tuto dceru mi dej!“ vykřikl Jiřík, „tu jsem vysloužil svému pánu.“ – „Uhodls,“ řekl král, a panna hned taky vstala od stolu, odhrnula loktušku, a zlaté vlasy plynuly jí hustými prameny s hlavy až na zem, a bylo od nich tak jasno, jako když ráno slunéčko vyjde, až Jiříkovi oči zacházely.

Potom dal král na cestu své dceři, jak sluší a patří, výpravu, a Jiřík odvezl ji svému pánu za nevěstu. Starému králi se oči jiskřily a poskakoval radostí, když Zlatovlásku viděl, a hned poručil, aby se přípravy dělaly k svatbě. „Chtěl jsem tě sice dát oběsit pro tvou neposlušnost, aby tě krkavčí snědli,“ povídá Jiříkovi; „ale že’s mi tak dobře posloužil, dám ti jen sekýrou hlavu srazit, a pak tě dám počestně pochovat.“ – Když Jiříka odpravili, prosila Zlatovláska starého krále, aby jí toho mrtvého služebníka daroval, a král nemohl toho své zlatovlasé nevěstě nijak odeprít. Potom ona srovnala hlavu Jiříkovu k tělu, pokropila ho mrtvou vodou, a tělo srostlo s hlavou, takže po ráně ani památky nezůstalo; pak ho pokropila živou vodou, a Jiřík zase vstal, jakoby se byl znovu narodil, čerstvý jako jelen a mladost jen mu z tváří svítila. „Och, jak jsem to tvrdě spal!“ povídá Jiřík a mnul si oči. – „Ba věru, tvrdě jsi spal,“ řekla Zlatovláska, „a kdyby mne nebývalo, na věky věkův bys byl se neprobudil!“ – Když starý král viděl, že Jiřík zas ožil, a že je mladší a krásnější než prvé byl, rád by byl taky tak ještě zas omladl. Hned poručil, aby ho taky stali a pak tou vodou pokropili. Stali ho a kropili živou vodou pořád, pořád, až ji všecku vykropili: ale hlava nijak mu nechtěla k tělu přirůst; potom teprv začali mrtvou vodou kropit, a v okamžení přírostla: ale král byl zase mrtev, proto že už neměli živé vody, aby ho vzkřísili. A poněvadž království bez krále nemohlo být, a nikoho tak rozumného neměli, aby všem živočichům rozuměl jako Jiřík, udělali Jiříka králem a Zlatovlásku královnou.

Dlouhý, Široký a Bystrozraký.

Byl jeden král, a byl už starý a neměl než jednoho syna. Jednou toho syna k sobě povolal a řekl mu: „Můj milý synu! víš dobře, že zralé ovoce opadává, aby udělalo místo jinému. Má hlava už taky dozrává a snad už brzy na ni slunce svítit nebude; ale prvé než mne pochováš, přece bych ještě rád viděl svou budoucí dceru, tvou manželku. Ožeň se, synu můj!“

A královic řekl: „Rád bych, otče, po vůli ti byl, ale nemám nevěsty, neznám žádné.“

I sáhl starý král do kapsy, vytáhl zlatý klíč a podal ho synovi: „Jdi nahoru na věž, na nejvyšší patro, podívej se tam kolem, a pak mi pověz, kterou bys rád.“

Královic nemeškal a šel. Jak živ tam nahoře ještě nebyl a také nikdy neslyšel, co by tam bylo.

Když přišel nahoru k poslednímu patru, viděl ve stropě malé železné dvěře jako poklop, a byly zamčeny; ty otevřel tím zlatým klíčem, zvedl je a vstoupil nad ně nahoru. Tu byla veliká okrouhlá síň, strop modrý jako nebe v jasné noci, stříbrné hvězdy třpytily se na něm; podlaha zelený hedvábný koberec, a kolem ve zdi dvanácte vysokých oken ve zlatých rámcích, a v každém okně na skle křišťálovém byla panna duhovými barvami vyobrazena, s královskou korunou na hlavě, v každém okně jiná a v jiném obleku, ale jedna krásnější než druhá, div že královic na nich oči nenechal. A když tak na ně s podivením hleděl, nevěda kterou si vyvolit, počaly se ty panny pohybovat jako živé, ohlížely se po něm, usmívaly se, – a jen promluvit.

Tu upozoroval královic, že jedno z těch dvanácti oken bylo zastřeno bílou oponou; i odhrnul tu oponu, aby viděl, co pod ní. A tu byla panna v bílém oděvu, stříbrným pasem opásaná, s perlovou korunou na hlavě; byla ze všech nejkrásnější, ale smutná a bledá, jakoby byla vstala z hrobu. Královic dlouho před tím obrazem stál jako u vyjevení; a co tak na něj hleděl, srdce ho rozbolelo, i řekl: „Tuto chci mít a žádnou jinou!“ A jak to slovo pověděl, sklopila ta panna hlavu, začervenala se jako růže, a v tom okamžení všechny ty obrazy zmizely.

Když potom zase dolů přišel a pověděl otcí, co viděl a kterou pannu si vyvolil, zasmušil se starý král, zamyslíl se a řekl: „Zle’s učinil, synu můj! žes odkryl, co bylo zastřeno, a v nebezpečenství veliké pro to slovo jsi se vydal. Tato panna je v moci zlého černokněžníka v železném zámku zajata; kdokoli se pokusil, aby ji odtud vysvobodil, nikdo se ještě nevrátil. Ale co se stalo, odestati se nemůže; dané slovo je zákon. Jdi, pokus se o štěstí své, a zdráv se mi domů zase vrať!“

Královič rozloučil se s otcem, vsedl na koně a jel si pro tu nevěstu. I přišlo mu jet velikým lesem, a tím lesem jel pořád, až se mu pak už cesta ztratila. A když tak v houští a mezi skalím a bažinami s koněm bloudil, nevěda kudy kam, slyšel za sebou někoho volat: „Hej, počkejte!“ Královič ohlédl se a viděl vysokého člověka, an za ním pospíchá. „Počkejte a vemte mne s sebou, a vezmete-li mne do služby, nebudete toho litovat.“

„Kdo pak jsi?“ řekl královič, „a co umíš dělat?“

„Jmenuju se Dlouhý a umím se natahovat. Vidíte-li tamhle na té vysoké jedlí ptačí hnízdo? Já vám to hnízdo sundám a netřeba mi ani nahoru vylézt.“

I začal se Dlouhý natahovat, tělo jeho kvapem rostlo, až byl tak vysoký jako ta jedle; pak sáhl pro to hnízdo a v okamžení smrštil se zas a královič ho podává.

„Dobře svůj kousek umíš; ale co mi jsou ptačí hnízda platná, jestliže mne z toho lesa nemůžeš vyvést!“

„Hm, to je lehká věc!“ řekl Dlouhý a začal se zas natahovat, až byl třikrát tak vysoký, jako nejvyšší borovice v tom lese; ohlédl se kolem a povídá: „Támhle tou stranou máme nejbliž z lesa ven.“ Pak se smrštil, vzal koně za uzdu a šel napřed, a prvé nežli se královič nadál, byli za lesem. Před nimi byla daleká široká rovina a za tou rovinou vysoké šedivé skály, jako zdi velikého města, a hory porostlé lesem.

„Támhle, pane, jde můj kamarád,“ řekl Dlouhý a ukázal stranou na rovinu, „toho byste taky měl do služby vzít, věru že by vám dobře posloužil.“

„Křikni na něj a zavolej ho, abych viděl, co je zač.“

„Je to, pane, trochu daleko,“ řekl Dlouhý, „sotva by mne uslyšel, a dlouho by trvalo než by přišel, protože má mnoho co nosit. Radši

pro něj doskočím.“ Tu se zas Dlouhý natáhl tak vysoko, že se mu až hlava pohřížila v oblacích, udělal dva tři kroky, vzal kamaráda za ramena a postavil ho před královicem. Byl to chlapík zavalitý, měl břicho jako čtyřvěderní soudek.

„Kdo pak jsi ty?“ zeptal se ho královic, „a co umíš dělat?“

„Já, pane, jmenuju se Široký a umím se rozšiřovat.“

„Tehdy se mi ukaž.“

„Pane, ujíždějte honem – honem zpátky do lesa!“ volal Široký a počal se nadýmat.

Královic nerozuměl, proč ujíždět; ale vida, že Dlouhý kvapem uhání k lesu, pobodl koně a jel cvalem za ním. A měl svrchovaný čas ujíždět, sic by ho byl i s koněm Široký zamačkal, jak mu břicho kvapně na všechny strany rostlo; byloť ho najednou všude plno, jakoby se byla hora přivalila. Tu potom Široký přestal se nadýmat, odfouknul si, až se lesy ohýbaly, a udělal se zas takovým, jako byl prve.

„Tys mne prohnal!“ řekl mu královic, „ale takového chlapíka každý den nenajdu; pojď se mnou.“

A tak potom ubírali se dál. Když přišli blízko k těm skalám, potkali jednoho, a měl oči zavázané šátkem.

„Pane, to je třetí náš kamarád,“ povídá Dlouhý,

„toho byste měl taky do služby vzít; věru že by vám darmo nejedl.“

„Kdo pak jsi?“ zeptal se ho královic, „a proč máš oči zavázané, vždyť nevidíš cesty?“

„Hoj, pane! naopak; právě proto, že příliš vidím, musím si oči zavazovat; já zavázanýma očima vidím tak, jako jiný nezavázanýma; a když si je rozvážu, skrz na skrz všechno prohlídnu; a když se bystře na něco podívám, chytne to plamenem, a co nemůže hořet, rozskočí se v kusy. Proto se jmenuju Bystrozraký.“ Pak obrátil se ku protější skále, odvázal šátek a upřel na ni své žhavé oči; a skála začala praštět a kusy lítaly z ní na všechny strany, a za maličkou chvíli z ní nezůstalo nic než hromada písku. A v tom písku třpytilo se něco jako oheň. Bystrozraký pro to došel a královici to přinesl. Bylo to ryzí zlato.

„Hoho, tys chlapík penězi nezaplacený!“ řekl královic; „blázen, kdo by tvé služby nechtěl užít. Ale když máš tak dobrý zrak,

podívej se přec a pověz mi, daleko-li mám ještě do železného zámku, a co se tam nyní děje?“

„Kdybyste jel, pane, sám,“ odpověděl Bystrozraký, „snad byste ani za rok tam nedorazil; ale s námi tam přijdete ještě dnes – právě nám tam nyní chystají večeři.“

„A co tam dělá moje nevěsta?“

„Za železnou mříží
na vysoké věži
černokněžník jí střeží.“

A královic řekl: „Kdos dobrý, pomoz mi ji vysvobodit!“

A oni všickni mu slíbili, že mu budou pomáhat. A tak ho vedli mezi ty šedivé skály tím průlomem, co Bystrozraký očima v nich udělal, a těmi skalami, vysokými horami i hlubokými lesy dál a dál; a kde byla v cestě jaká překážka, tu hned ti tři tovaryši odklidili. A když se slunce schylovalo k západu, počaly se hory nížít, lesy řádnout a skály schovávaly se mezi vřes; a když už bylo nad západem, viděl královic nedaleko před sebou železný zámek, a když už zapadalo, jel po železném mostě do brány; a jakmile zapadlo, zdvihl se železný most od sebe sám, brány zavřely se jedním rázem, a královic i tovaryši jeho byli v železném hradě zajatí.

Když se tu v nádvoří ohlédl, dal královic koně svého do konírny – a bylo mu tu všecko už přichystáno – a potom šel do zámku. V nádvoří, v konírně, v zámecké síni i v pokojích viděli v soumraku mnoho lidí bohatě přistrojených, pánů i služebníků, ale nikdo z nich se nepohnul – byli všickni zkamenělí. Prošli několik pokojův a přišli do večeřadla. To bylo jasně osvětleno, v prostředku stůl, na něm dobrých jídel a nápojů dost, a prostřeno bylo čtyřem osobám. Čekali, čekali, mysleli, že někdo přijde; ale když nikdo dlouho nepřicházel, sedli a pili co hrdlo ráčilo.

Když se najedli, počali se ohlížet, kde budou spát. Vtom nenadále rozlítly se dvěře rázem a do pokoje vstoupil černokněžník, shrbený starec v dlouhém černém oděvu, hlavu holou, šedivé vousy po kolena a místo opasku tři železné obruče. Za ruku vedl krásnou, překrásnou pannu, bíle oblečenou; měla na těle korunu na hlavě, ale byla bledá a smutná, jakoby byla vstala z hrobu. Královic hned ji

poznal, skočil a šel jí naproti; ale prvé než mohl slovo promluvit, ozval se k němu černokněžník: „Vím, proč jsi přišel, tuto královnu chceš odtud odvést. Herež! budiž tak, vezmi si ji, jestliže jí po tři dny dovedeš uhlídat, aby ti neušla. Ujde-li ti, zkameníš i se svými služebníky, jako všickni, co přišli prvé než ty.“ Potom ukázal královně na sedadlo, aby si sedla, a odešel.

Královič nemohl s té pannou ani oči spustit, jak byla krásná. I začal k ní mluvit, ptal se jí všelicos; ale ona neodpovídala, neusmála se a na nikoho ani nepohlédla, jakoby byla z mramoru. I sedl si podlé ní a umínil si celou noc nespát, aby mu neušla; a pro větší jistotu natáhl se Dlouhý jako řemen a ovinul se kolem celého pokoje podlé stěn; Široký posadil se do dveří, nadmul se a zacpal je tak, že by ani myška nebyla proklouzla, a Bystrozraký postavil se k sloupu prostřed pokoje na hlídku. Ale za chvíli všickni začali dřímat, usnuli a spali celou noc, jakoby je byl do vody vhodil.

Ráno, když se počalo rozednívat, královič první se probudil, ale jakoby mu byl někdo nůž do srdce vrazil – královna pryč. Ihned zbudil služebníky a ptá se co, dělat?

„Nestarejte se, pane, nic!“ řekl Bystrozraký a bystře pohleděl oknem ven, „však už ji vidím! Sto mil odtud je les, a prostřed lesa starý dub, a na tom dubě na vršku žalud – a ten žalud je ona. Ať mne Dlouhý vezme na ramena a dostáném jí.“ A Dlouhý si ho hned naložil, natáhl se a šel, co krok to deset mil, a Bystrozraký ukazoval cestu.

I neminulo ani co by jednou okolo chalupy oběhl, a byli už zase tu, a Dlouhý královičovi ten žalud podal: „Pane, pusťte ho na zem!“ Královič ho pustil, a v tom okamžení stála královna vedle něho.

A když se slunce za horami začalo ukazovat, rozlítly se hřmotně dveře a černokněžník vešel do pokoje i potutelně se usmíval; ale když tu královnu spatřil, zamračil se, zabručel – a třesk! jedna železná obruč na něm praskla a odskočila. Pak vzal pannu za ruku a odvedl ji pryč.

Ten celý den potom neměl královič co dělat, než chodil po zámku i kolem zámku a díval se, co kde bylo divného.

Všude jakoby v jediném okamžení život vyhynul. V jedné síni viděl nějakého královice, an držel oběma rukama napřažený tesák, jakoby chtěl někoho v půli přetít, ale rána nedopadla, zkameněl. V

jednom pokoji byl zkamenělý rytíř, jakoby ve strachu před někým utíkal, a brknuv o práh, vzal pochop, ale nedopadl. Pod komínem seděl nějaký sloužící, držel v jedné ruce kus pečené od večere a druhou nesl sousto do huby, ale nedonesl: když mu bylo před samou hubou, taky zkameněl. A mnoho jiných ještě tu viděl zkamenělých, každého tak a v tom postavení, co byl, když černokněžník řekl: „Zkameňte!“ A taky mnoho krásných koní tu viděl zkamenělých, a v zámku i okolo zámku všecko pusto i mrtvo: stromy byly, ale bez listí; luka byla, ale bez trávy; řeka byla, ale netekla; nikdež ani ptáčka zpěváčka, ani kvítka země dítka, a ve vodě ani rybičky běličky.

Ráno, v poledne i večer našel královic se svými tovaryši dobrou a hojnou hostinu: jídla sama se nosila, víno samo se nalívalo. A když bylo po večeři, otevřely se zase dveře a černokněžník přivedl královnu, aby jí královic hlídal. I ačkoli si všichni umínili, že všemožně se budou bránit aby neusnuli: však neprospělo nic, usnuli zas. A když se ráno za svítání královic probudil a viděl, že královna zmizela, skočil a zatáhl Bystrozrakého za rameno: „Hej, vstávej, ty Bystrozraký! víš-li kde je královna?“

Ten protřel si oči, hledí a povídá: „Už jí vidím! dvě stě mil odtud je hora, a v té hoře skála, a v té skále drahý kámen, a ten kámen je ona. Když mne tam Dlouhý donese, dostaneme jí.“

Dlouhý hned ho vzal na ramena, natáhl se a šel – co krok, to dvacet mil. Bystrozraký pak upřel na horu své žhavé oči a hora se rozsypala, a skála v ní rozskočila se na tisíc kusů a mezi nimi třpytil se kámen. Ten vzali a královici přinesli; a jak jej na zem pustil, stála tu královna zas. A když potom černokněžník přišel a ji tu viděl, zlostí zajiskřily se mu oči – a třesk! zas jedna železná obruč praskla na něm a odletěla. Zabručel a královnu z pokoje odvedl.

Ten den zas bylo všecko tak jako včera. Po večeři černokněžník zase královnu přivedl, podíval se ostře královicovi v oči a posměšně prohodil: „Uvidí se, kdo s koho: zdali ty zvítězíš anebo já!“ a s tím odešel.

I dali si dnes všichni tím pilnější práci, aby se ubránili před usnutím; nechtěli si ani sednout, chtěli tu celou noc prochodit, ale všecko nadarmo, byloť jim uděláno: jeden po druhém usnul chodě, a královna jim ušla přec.

Ráno probudil se zase královic nejdřív, a když tu královny neviděl, zbudil Bystrozrakého: „Hej, vstáhej Bystrozraký! podívej se, kde je královna!“

Bystrozraký dlouho hleděl ven: „Hó, pane!“ povídá, „daleko je, daleko! tři sta mil odtud je Černé moře, a prostřed toho moře na dně leží skořepina, a v té skořepině zlatý prsten – a ten prsten to je ona. Však nestarejte se, přece jí dostáném! Ale dnes musí Dlouhý také Širokého s sebou vzít, budem ho potřebovat!“ Dlouhý vzal na jedno rameno Bystrozrakého, na druhé Širokého, natáhl se a šel – co krok, to třicet mil. A když přišli k Černému moři, ukazoval mu Bystrozraký, kam má pro tu skořepinu do vody sáhnout. Dlouhý natahoval ruku co mohl nejvíce, ale ke dnu přece nemohl dostačit

„Počkejte, kamarádi! Jen maličko počkejte, však já vám pomohu,“ řekl Široký a nadmul se co mu břicho stačilo; pak se položil na břeh a pil. Za maličkou chvíli opadla voda tak, že Dlouhý lehoučko dna dosáhl a skořepinu ven z moře vynesl. I vyndal z ní prsten, vzal kamarády na ramena a pospíchal zpátky. Ale na cestě bylo mu přece trochu těžko se Širokým běžet, protože měl půl moře vody v sobě; i setřásl ho v jednom širokém údolí s ramena na zem. Bouchlo to jako když měch svěže pustí, a v okamženi bylo celé údolí pod vodou jako velké jezero; Široký sám ledva z něho vylezl.

Zatím bylo v zámku královicovi už velice těžko; slunečná záře začala se za horama ukazovat a služebníci ještě se nevraceli; a čím plamenitější paprsky vzůru vystupovaly, tím větší byla jeho úzkost; smrtelný pot se mu vyrážel na čele. Brzy pak ukázalo se slunce na východě jako tenký žhavý proužek – a v tom rozevřely se dvěře silnou ranou, a na prahu stál černokněžník i ohlížel se kolem po pokoji, a vida že královny tu není, šeredně se zachechtal a vkročil do pokoje. Ale v tom crňk! rozkočilo se okno v kusy a zlatý prsten padl na zem, a v okamženi tu stála královna zas. Bystrozraký vida co se v zámku děje, a v jakém nebezpečení pán jeho jest, pověděl Dlouhému; Dlouhý udělal krok a hodil prsten oknem do pokoje. Černokněžník zlostí zařval, až se zámek otrásl, a tu prask! ta třetí železná obruč pukla na něm a odskočila, z černokněžníka udělal se havran a vyletěl tím roztlučeným oknem ven.

A tu hned ta krásná panna promluvila i děkovala královicovi, že ji vysvobodil, a zčervenala jako růže. A v zámku i okolo zámku

najednou všechno oživilo: ten co držel v síni napřažený tesák švihl jím do povětří, jen zafičelo, a pak ho zastrčil do pošvy; ten co brknul o práh, dopadl na zem, ale hned zase vstal a popadl se za nos, má-li ještě celý; ten co seděl pod komínem, vstrčil to sousto pečené do huby a jedl dál; a tak každý dodělal, co počal a kde přestal. V konárnách vesele dupali a řehtali koně; stromy okolo zámku zelenaly se jako brčál, na lukách bylo plno strakatého kvítí, vysoko v povětří švitořil skřivánek a v bystré řece projížděla se hejna drobných rybiček. Všude živo, všude veselo!

Zatím sešlo se mnoho pánů do pokoje, kde byl královic, a všickni mu z vysvobození svého děkovali. Ale on řekl: „Mně nemáte co děkovat; kdyby nebylo mých věrných služebníků Dlouhého, Širokého a Bystrozrakého, byl bych také tím, čím jste byli vy.“ A hned potom vydal se na cestu domů k otci, starému králi, se svou nevěstou a se svými služebníky, Dlouhým a Bystrozrakým, a ti všickni páni ho doprovázeli. Na cestě potkali Širokého a vzali ho taky s sebou.

Starý král plakal radosti, že se synovi jeho tak poštětilo; myslil že už se nevrátí. Brzy potom byla hlučná svatba, trvala tři neděle, všickni páni, co je královic vysvobodil byli pozváni. Když bylo po svatbě, ohlásil se Dlouhý, Široký a Bystrozraký mladému králi, že půjdou zas do světa hledat práci. Mladý král jim domlouval, jen aby u něho zůstali: „Všecko vám dám co budete do smrti potřebovat, nic nemusíte dělat!“ Ale jim se takové líné živobyť nelíbilo, vzali od něho odpuštění a šli přec, a po tu dobu se někde ve světě potloukají.

Tři zlaté vlasy Děda-Vševěda.

Bylo – nebylo: byl jednou jeden král, který se rád honil po lesích za zvěří. Jednou taky se pustil daleko za jelenem a zabloudil. Byl sám a sám, přišla noc a král byl rád, že našel na mýtině chalupu. Zůstával tam uhlíř. Král povídá, jestli by ho chtěl z lesa na cestu vyvést? že mu dobře zaplatí. – „I rád bych s vámi,“ řekl uhlíř, „ale tu vidíte, žena mi se právě čeká, nemohu odejít. A kam byste taky v noci? lehněte si na půdu na seno, a ráno vás doprovodím.“ – Brzy potom se narodil uhlířovi synáček. Král ležel na půdě, nemohl usnout. O půl noci pozoroval dole ve světnici nějaké světlo. Koukne skulinou ve stropě a tu vidí: uhlíř spal, žena jeho ležela jako ve mdlobách a podle děťátka stály tři staré babičky, celé bílé, každá měla v ruce svíci rozsvícenou. První povídá: „Já tomu chlapci dávám, aby přišel do velikých nebezpečností.“ – Druhá povídá: „A já mu dávám, aby ze všech šťastně vyvázl a byl dlouho živ.“ – A třetí povídá: „A já mu dávám za ženu tu dcerušku, co se dnes narodila tomu králi, který tu nahoře na seně leží.“ Na to babičky svíce zhasly a bylo zas ticho. Byly to Sudičky.

Král zůstal, jako by mu byl meč do prsou vrazil. Nespál do rána; přemýšlel, co a jak? aby se nestalo, co tu slyšel. Když se rozednilo, začalo dítě plakat. Uhlíř vstal a vidí, že mu žena zatím usnula na věčnost. „Och, můj ubohý sirotečku!“ naříkal; „co si nyní s tebou počnu?“ – „Dej mi to děťátko,“ praví král, „já se o ně postarám, že mu dobře bude; a tobě dám peněz tolik, že do smrti nebudeš muset uhlí pálit“ – Uhlíř byl tomu rád a král slíbil, že si pro to děťátko pošle. Když přišel do svého zámku, vypravovali mu s radostí velikou, že se mu tu a tu noc narodila krásná dceruška. Byla to právě ta noc, když viděl ty tři Sudičky. Král se zamračil, zavolal jednoho svého služebníka a povídá: „Půjdeš tam a tam do lesa, v chalupě tam uhlíř zůstává; dáš mu tyto peníze a on ti dá malé dítě. To dítě vezmeš a na cestě potom utopíš. Neutopíš-li, budeš sám vodu pít!“ – Služebník šel, vzal děťátko do košíka a když přišel na lávku, kde hluboká a široká řeka tekla, hodil je i s košíkem do vody. – „Dobrou noc, nezvaný zeti!“ řekl potom král, když mu to služebník pověděl.

Král myslel, že se děťátko utopilo, a neutopilo: ploulo v košíku po vodě, jako by je kolíbal, a spalo, jakoby mu zpíval, až připloulo k chalupě jednoho rybáře. Rybář seděl na břehu, spravoval síť. Tu vidí po řece něco plynout, skočí do lodičky a za tím vytáhl z vody v košíku děťátko.

I donesl je své ženě a povídá: „Vždyckys chtěla mít nějakého synáčka, a tu ho máš: přinesla nám ho voda.“ Žena rybářova byla mu ráda a vychovala to dítě za vlastní. Říkali mu Plaváček, protože jim podvode připlaval.

Řeka teče a léta minou, a z hocha stal se krásný mládenec, že mu daleko široko nebylo rovného. Jednou v letě přihodilo se, že tudy jel na koni král sám a sám. Bylo parno, chtělo se mu pít, i zahrnul k rybáři, aby mu dali trochu čerstvé vody. Když mu jí Plaváček podal, zarazil se král, hledě na něho. „Švarného hocha máš, rybáři!“ povídá, „je-li to tvůj syn?“ – „Je a není,“ odpověděl rybář; „právě tomu dvacet let, připlaval po řece v košíku co maličké děťátko a vychovali jsme si ho.“ – Králi se udělaly mžičky před očima, zbledl jako stěna; viděl, že je to ten, co ho dal utopit.. Ale hned se vzpamatoval, skočil s koně a povídá: „Potřebuju posla do mého královského zámku a nikoho s sebou nemám; může-li mí ten mládenec tam dojít?“ – „Vaše královská milost poroučí a hoch půjde,“ řekl rybář. Král si sedl a napsal své paní králově list: „Toho mladíka, kterého ti tuto posílám, dej bez meškání mečem probodnout: můj to zlý nepřítel. Až se vrátím, ať je vykonáno. Tak má vůle.“ – Pak to psaní složil, zapečetil a přitlačil svůj prsten.

Plaváček vydal se hned se psaním na cestu. Musil velikým lesem, a než se nadál, minul se cesty a zabloudil. Chodil z houští do houští, až se už začalo stmívat. Tu potká starou babičku: „Kam pak, Plaváčku, kam pak?“ – „Jdu se psaním do královského zámku a zabloudil jsem. Nemohla byste mí, matičko, povědět, kudy na cestu?“ – „Dnes už beztoho nedojdeš, je tma,“ řekla babička, „zůstaň u mne na noc: však nebudeš u cizí, jsem ti kmotrou.“

Mládenec si dal říci a sotva byli několik kroků, měli před sebou hezký domek, jako by byl najednou ze země vyrostl. V noci, když hoch usnul, vytáhla mu babička psaní z kapsy a dala mu tam jiné, ve kterém tak bylo napsáno: „Toho mladíka, kterého ti tuto posílám, dej bez meškání s naší dcerou oddat: můj to souzený zeť. Až se

vrátím, ať je vykonáno. Tak má vůle.“

Když paní králová to psaní přečtla, dala hned vystrojit svatbu, a obě, paní králová i mladá královna, nemohly se na ženicha dost nahledět, jak se jim líbil, a Plaváček byl se svou královskou nevěstou taky spokojen. Po několika dnech přijel domů král, a když viděl, co se stalo, rozzlobil se náramně na svou paní, co to učinila. – „Vždyť pak jsi mi sám poručil, abych ho dala s naší dcerou oddat, dřív než se vrátíš!“ odpověděla mu králová a podala mu psaní. Král psaní vzal, prohlíží písmo, pečeť, papír všechno bylo jeho vlastní. I dal si zavolat zete a vyptával se, co a jak? a kde chodil?

Plaváček vypravoval, kterak šel a v lese zabloudil a že zůstal na noc u své staré kmotry. – „A kterak vypatlala?“ – „Tak a tak.“ – A král poznal z jeho řeči, že to byla táž osoba, která před dvaceti lety dceru jeho přisoudila synu uhlířovu. Myslíl – myslił a potom povídá: „Co se stalo, nedá se změnit; ale zdarma přece mým zetěm být nemůžeš! Chceš-li mou dceru mít, musíš jí za věno přinést tři zlaté vlasy Děda-Vševěda.“ Myslił si, že se takto svého nemilého zete nejistěji zproští.

Plaváček rozloučil se se svou chotí a šel – kudy a kam? nevím; ale že mu Sudička byla kmotrou, bylo mu snadno pravou cestu najít. Šel dlouho a daleko, přes hory doly, přes vody brody, až přišel k černému moři. Tu vidí loď a na ní přívozníka. – „Pozdrav pán bůh, starý přívozníče!“ – „Dejž to pán bůh, mladý poutnice! kam tudy cestou?“ – „K Dědu-Vševědu pro tři zlaté vlasy.“ – „Hoho! na takového posla dávno čekám. Dvacet let už tu převážím a nikdo mne nejde vysvobodit. Slíbíš-li mi, že se Děda-Vševěda zeptáš, kdy bude mé roboty konec, převezu tě.“ Plaváček slíbil a přívozník ho převezl.

Potom přišel k nějakému velikému městu, ale bylo sešlé a smutné. Před městem potká stařečka, měl v ruce hůl a sotva lezl. – „Pozdrav pán bůh, šedivý dědečku!“ – „Dejž to pán bůh, pěkný mládenečku! kam tudy cestou?“ – „K Dědu-Vševědu pro tři zlaté vlasy.“ – „Aj aj! na takového posla tu dávno čekáme; to tě hned musím k našemu panu králi dovést.“

Když tam přišli, řekl král: „Slyším, že jdeš poselstvím k Dědu-Vševědu? měli jsme tu jabloň, nesla mladíci jab'ka: když někdo jedno snědl, třeba byl už nad hrobem, omladl zas a byl jako jinoch.

Ale od dvaceti let nenese jabloň už ovoce žádného. Slíbíš-li mi, že se Děda-Vševěda zeptáš, je-li nám jaká pomoc? odměním se tobě královsky.“ – Plaváček slíbil a král ho milostivě propustil.

Potom přišel zase k jinému velikému městu, ale bylo z polovice pobožené. Nedaleko města zakopával syn otce svého zemřelého, a slzy mu jako hrachy padaly po tvářích. – „Pozdrav pán bůh, smutný hrobníče!“ řekl Plaváček. – „Dejž to pán bůh, dobrý poutnice! kam tudy cestou?“ – „Jdu k Dědu-Vševědu pro tři zlaté vlasy.“ – „K Dědu-Vševědu? škoda, že’s dříve nepřišel! Ale náš pan král na takového posla už dávno čeká; musím tě k němu dovést“ – Když tam přišli, řekl král: „Slyším, že jdeš poselstvím k Dědu-Vševědu? Měli jsme tu studnici, prýštila se z ní živá voda: když se jí někdo napil, třeba už umíral, hned se zas uzdravil; a kdyby byl už mrtev a tou vodou ho pokropili, zase vstal a chodil. Ale teď už od dvaceti let voda přestala tect. Slíbíš-li mi, že se Děda Vševěda zeptáš, je-li nám jaká pomoc? královskou odměnu ti dám.“ – Plaváček slíbil a král ho milostivě propustil.

Potom šel dlouho a daleko černým lesem, a uprostřed toho lesa vidí velikou zelenou louku, plnou krásného kvítí, a na ní zlatý zámek; byl to zámek Děda-Vševěda, třpytil se jako žhavý. Plaváček vešel do zámku, ale nenašel tam nikoho, než v jednom koutě starou babičku, seděla a předla. „Vítám tě, Plaváčku!“ povídá, „jsem ráda, že tě zas vidím.“ Byla to jeho kmotra, co byl u ní v lese noclehem, když to psaní nesl. „Co pak tě sem přivedlo?“ – „Král nechce, abych byl darmo jeho zetěm; i poslal mne pro tři zlaté vlasy Děda-Vševěda.“ – Babička se usmála a povídá: „Děd-Vševěd je můj syn, jasné Slunce: ráno je pacholátkem, v poledne mužem a večer starým dědem. Já ti ty tři vlasy s jeho zlaté hlavy opatřím, abych ti taky darmo nebyla kmotrou. Ale tak, synáčku! jak tu jseš, zůstat nemůžeš! Můj syn je sice dobrá duše; ale když přijde na večer hladový domů, mohlo by se lehko stát, že by tě upekl a snědl k večeři. Je tu prázdná kád, přiklopím ji na tě.“ – Plaváček prosil, aby se taky Děda-Vševěda zeptala na ty tři věci, co slíbil na cestě, že přinese odpověď. – „Zeptám,“ řekla babička, „a dej pozor, co řekne.“

Najednou strhl se venku vítr a západním oknem do světnice přiletělo Slunce, starý dědeček se zlatou hlavou. „Čuchy, čuchy

člověčinu!“ povídá, „někoho tu, matko, máš?“ – „Hvězdo denní! koho pak bych tu mohla mít, abys ty ho neviděl? Ale tak je: celý den lítáš po tom božím světě a tam se té člověčiny načucháš; i není divu, když večer domů přijdeš, že ti ještě voní!“ Stařeček neřekl na to nic a sedl k večeři.

Po večeři položil svou zlatou hlavu babičce na klín a počal dřímat. Když babička viděla, že už usnul, vytrhla mu jeden zlatý vlas a hodila na zem – zazvonil jako struna. „Co mi chceš, matko?“ řekl stařeček. „Nic, synáčku, nic! dřímala jsem jen a měla jsem divný sen.“ – „A co se ti zdálo?“ – „Zdálo se mi o jednom městě, měli tam pramen živé vody: když někdo stonal a napil se jí, ozdravěl; a když umřel a tou vodou ho pokropili, zas ožil. Ale teď od dvaceti let voda přestala tect: je-li jaká pomoc, aby zas tekla?“ – „Snadná pomoc: v té studnici na prameně žába sedí, nedá vodě tect; ať žabu zabijí a studnici vyčistí, poteče zas voda jako prvě.“ – Když stařeček potom zas usnul, vytrhla mu babička druhý zlatý vlas a hodila na zem. „Což zase máš, matko?“

„Nic, synáčku, nic! dřímala jsem a zdálo se mi zas něco divného. Zdálo se mi o jednom městě, měli tam jabloň, nesla mladici jab'ka: když někdo sestárnul a jedno snědl, omladl zas. Ale teď od dvaceti let nenese jabloň ovoce žádného: je-li jaká pomoc?“ – „Snadná pomoc: pod jabloní leží had, užírá jí síly: ať hada zabijí a jabloň přesadí, ponese zas ovoce jako prvě.“ – Potom stařeček brzy zas usnul a babička mu vytrhla třetí zlatý vlas: „Což mne, matko, spát nenecháš?“ řekl stařeček mrzutě a chtěl vstávat.

„Lež, synáčku, lež! nehněvej se, nerada jsem tě vzbudila. Ale přišla na mě dřímota a měla jsem zas podivný sen. Zdálo se mi o přívozníkovi na černém moři: dvacet let už tam převáží a nikdo ho nejde vysvobodit. Kdy bude roboty jeho konec?“ – „Hloupé matky to syn! ať dá jinému veslo do ruky a sám vyskočí na břeh, bude ten zas přívozníkem. Ale teď už mi dej pokoj: musím časně ráno vstát a jít slzy sušit, co králova dcera každou noc vypláče pro svého muže, syna uhlířova, kterého král poslal pro mé tři zlaté vlasy.“

K ránu strhl se zas venku vítr a na klíně své staré matičky probudilo se, místo stařečka, krásné zlatovlasé dítě, boží Slunéčko, dalo matce s bohem a východním oknem vyletělo ven. Babička zas odklopila kád' a řekla Plaváčkovi: „Tuhle máš zlaté vlasy, a co Děd-

Vševěd na ty tři věci odpověděl, už taky víš. Jdi s pánem bohem! už mne víc neuhlídáš, není toho třeba.“ Plaváček babičce pěkně poděkoval a šel.

Když přišel do toho prvního města, ptal se ho král, jakou jim nese novinu? – „Dobrou!“ řekl Plaváček; „dejte studnici vyčistit a žábu, co na prameně sedí, zabite a poteče vám voda zas jako kdy první.“ – Král to dal hned udělat, a když viděl, že se voda prýští plným pramenem, daroval Plaváčkovi dvanáct koní bílých jako labutě a na ně tolik zlata a stříbra a drahého kamení, co mohli unést.

Když přišel do toho druhého města, ptal se ho zase král, jakou jim nese novinu? – „Dobrou!“ řekl Plaváček: „dejte jabloň vykopat, najdete pod kořeny hada, toho zabite; potom jabloň zase vsadíte a ponese vám ovoce jako kdy první.“ – Král to dal hned udělat, a jabloň za noc oděla se květem, jakoby ji růžemi osypal. Král měl velikou radost a daroval Plaváčkovi dvanáct koní vraných jako havrani, a na ně taky tolik bohatství, co mohli unést.

Plaváček jel potom dál, a když byl u černého moře, ptal se ho přívozník, zdali se dověděl, kdy bude vysvobozen? „Dověděl,“ řekl Plaváček, „ale dříve mě převez, pak ti povím.“ – Přívozník se sice vzpouzel; ale když viděl, že není jiné pomoci, převezl ho přec i s jeho čtyřmi a dvaceti koňmi. „Až zas budeš někoho převážet,“ řekl mu potom Plaváček, „dej mu veslo do ruky a vyskoč na břeh, a bude ten místo tebe přívozníkem,“

Král ani svým očím nevěřil, když mu Plaváček ty tři zlaté vlasy Děda-Vševěda přinesl, a dcera jeho plakala, ne žalostí, ale radostí, že se zas vrátil. „A kdes těch pěkných koní a toho velikého bohatství nabyt?“ ptal se král, – „Vysloužil jsem si to,“ řekl Plaváček a vypravoval, kterak tomu králi dopomohl zase ke mladickým jab'kam, co ze starých lidí dělají mladé, a tomu králi k živé vodě, co z nemocných dělá zdravé a z mrtvých živé, – „Mladicí jab'ka! živá voda!“ opakoval si potichu král; „kdybych jedno snědl, omládl bych; a kdybych i zemřel, tou vodou bych zas ožil!“ Bez meškání vydal se na cestu pro mladící jab'ka a pro živou vodu – a potud se ještě nevrátil

A tak se stal uhlířův syn zetěm královým, jak Sudička usoudila, a král – snad ještě pořád tam převáží přes černé moře!

Jezinky.

Byl jeden chudý hoch sirotek, neměl otce ani matky, a musil jít sloužit, aby byl živ- Dlouho chodil, nikde nemohl služby najít; až jednoho dne přišel k nějakému stavení o samotě pod lesem. Na prahu seděl starý dědoušek, měl místo očí v hlavě tmavé důlky; kozy v chlívků mečely a dědoušek řekl: „Rád bych vás, ubohé kozičky! na pastvu dovedl, ale nemohu, nevidím; a nikoho nemám, abych ho s vámi poslal.“ – „Dědoušku! pošlete mne,“ ozval se hoch, „já vám ty kozičky budu pást a vám taky rád posloužím.“ – „Kdo pak jsi? a jak se jmenuješ?“ A hoch mu všechno pověděl a že mu říkají Janeček. – „Dobře, Janečku! vezmu tě; a nejdříve mi ty kozy na pastvu vyžeň. Ale tam na tu hůrku v lese jich nevod': přišly by na tě Jezinky, uspaly by tě a pak by ti vyloupaly oči, tak jako mně to udělaly.“ – „Nic se, dědoušku, nestarejte,“ odpověděl Janeček, „mně Jezinky oči nevyloupají.“

Po té pustil kozy z chlívků a hnal je na pastvu. První a druhý den pásal pod lesem; ale třetího dne řekl sám sobě: „Což bych se bál Jezinek? poženu, kde je lepší pastva.“ Pak si uřízl tři zelené proutky ostružiny, schoval do klobouka, a hnal kozy zrovna do lesa na tu hůrku. Tam se kozy rozběhly po pastvě a Janeček si sedl do chládku na kámen. Dlouho nesesedl, a nenadále, kde se vzala, tu se vzala, stála před ním krásná panenka, celá bíle oblečená, vlasy po zádech pěkně rozčesané, černé jako havran, a očí jako trnky. „Pozdrav pán Bůh! mladý pasáčku!“ povídá, „hleď jaká to jablíčka rostou v naší zahrádce! tu máš, jedno ti dám, abys taky věděl, jak jsou dobrá.“ I podávala mu krásné červené jablíčko. Ale Janeček věděl, kdyby to jablíčko vzal a snědl, že by usnul a že by mu potom oči vyloupala; i řekl: „Děkuju pěkně, krásná panenko! můj hospodář má v zahradě jabloň, rostou na ní ještě pěknější jablíčka; dost jsem se jich najedl!“ – „Nu, když nechceš, nebudu tebe nutit,“ řekla panenka a odešla. Za chvíli přišla jiná, ještě krásnější panenka, měla v ruce pěknou červenou růži a řekla: „Pozdrav pán Bůh! mladý pasáčku! hlehd', jakou jsem tamhle na mezi utrhl krásnou růžičku! a jak pěkně voní, přivoň si taky!“ – „Děkuju pěkně, krásná panenko! můj hospodář má v zahrádce ještě pěknější růžičky; navonil jsem se dost!“ – „Nu,

když nechceš, nech tak!“ řekla panenka celá rozhněvaná, obrátila se a zas odešla. Po některé chvíli přišla třetí panenka, nejmladší a ze všech nejkrásnější. „Pozdrav pán Bůh! mladý pasáčku!“ – „Děkuju pěkně, krásná panenko!“ – „Věru, švarný jsi hoch,“ řekla panenka; „ale byl bys ještě hezčejší, kdybys měl vlásky pěkně učesané, pojd’, já tě učesám!“ Janeček neříkal nic; ale když panenka k němu přikročila, aby ho česala, vzal s hlavy klobouk, vytáhl z něho jeden proutek ostružiny a šup! uhodil panenku po ruce. Panenka dala se do křiku: „Och, pomozte, pomozte!“ začala plakat a z místa se nemohla hnout Janeček nedbal nic na její pláč a svázal jí ostružinou ruce. Tu přiběhly ty druhé dvě panenky, a vidouce sestru chycenou, začaly Janečka prosit, aby ji jen rozvázal a pustil. „Rozvažte si ji samy!“ řekl Janeček. – „Och, nemůžeme; máme měkounké ručičky, popíchaly bychom se!“ Ale když viděly, že hoch jinak nechce, šly k sestře a chtěly ostružinu rozvázat. Vtom Janeček přiskočil a šup! šup! uhodil je taky proutkem a pak jim oběma svázal ruce. „Hled’te, mám vás, vy zlé Jezinky! co jste mému hospodáři vyloupaly oči.“ Po té běžel domů k hospodáři a řekl: „Dědoušku! pojd’te, našel jsem někoho, kdo vám zas oči vaše dá.“ A když přišli na tu hůrku, řekl té první Jezince: „Teď mi pověz, kde jsou dědouškovy oči? nepovíš-li, vhodím tě tuhle do vody!“ – Jezinka se vymlouvala, že neví, a Janeček ji chtěl vhodit do řeky, co tam pod hůrkou tekla. – „Nech mne! Janečku, nech mne!“ prosila Jezinka, „já ti dědouškovy oči dám.“ I vedla ho do jedné jeskyně, kde byla veliká hromada očí, velikých i malých, černých, červených, modrých i zelených, a dvě z té hromady vybrala. Ale když Janeček je dědouškovi vsadil, začal ubohý naříkat: „Och běda, běda! to nejsou moje oči; vidím samé sovy!“ Janeček se rozhněval, Jezinku popadl a vhodil do vody. Potom povídá té druhé: „Pověz ty, kde jsou dědouškovy oči?“ Ta začala se taky vymlouvat, že o nich neví; a když jí hoch pohrozil, že ji taky do vody vhodí, vedla ho zas do té jeskyně i vybrala mu dvě jiných očí. Ale dědoušek zase naříkal: „Och, to nejsou moje oči; vidím samé vlky!“ I stalo se druhé Jezince tak jako té první – jen se nad ní voda zavřela. – „Pověz mi ty, kde jsou oči dědouškovy?“ řekl Janeček té třetí nejmladší Jezince. Tu ho taky vedla k té hromadě v jeskyni a dvě oči mu vybrala. Ale když byly vsazený, zase dědoušek bědoval, že to nejsou jeho oči, prý: „Vidím samé štiky!“ Janeček

vida, že ho též obelhala, chtěl ji taky utopit, ale Jezinka prosila ho s pláčem: „Nech mne! Janečku, nech mne! já ti ty pravé dědouškovy oči dám.“ I vybrala je ze spodu celé hromady. A když je Janeček dědouškovi do důlků vsadil, vykřikl dědoušek radostně: „To – to jsou moje oči! chvála pánu Bohu! Teď zas dobře vidím.“ Potom Janeček a dědoušek byli spolu dobře živi: Janeček pásal kozy a dědoušek dělal doma syrečky, a pak je spolu jedli. A ta Jezinka potom už nikdy víc na té hůrce se neukázala.

Červená Karkulka.

Jednou bylo malé sličné děvčátko, které každý miloval, jakmile je uviděl, nejraději pak je měla babička; nevěděla, co by jen milému děvčátku z lásky darovala. Jednou mu nadělila čepeček z červeného sametu, a poněvadž mu tak dobře slušel, a ono také nic jiného na hlavě nosit nechtělo, pojmenovali je „Červená karkulka“. Jednou řekla matka Červené karkulce: „Běž, tu máš koláč a láhev vína, dones to babičce, je nemocná a slabá, to ji posilní. Ale bud hodná, neohlížej se po všem, když přijdeš do jizby, a nezapomeň dát „dobrýtro“. Také si dej pozor, cokoliv mluvíš, a na cestu koukej, abys se silnice nesešla, sic upadneš a rozbiješ láhev, a churavá babička by potom nic neměla.“ Červená karkulka odpověděla: „Chci to vše dobře obstaratí,“ a podala mamince na to ruku.

Babička pak bydlela v hlubokém lese, půl hodiny od vsi. Když Karkulka přišla do lesa, potkala vlka. Ale ona nevěděla, jaké je to zlé zvíře, a nebála se ho. „Pomáhej Bůh, Červená karkulko,“ řekl. „Díky Bohu, vlku!“ – „Kam tak ranně, Červená karkulko?“ – „K babičce – „Co máš ve svém košíku?“ – „Koláč a víno; včera jsme pekli, stará a slabá babička musí se jednou dobrého najíst a tím se posilnit.“ – „Kde bydlí tvoje babička, Červená karkulko?“ – „Ještě dobré čtvrt hodiny tam v lese, pod těmi třemi velkými duby, tam stojí její dům, hlouběji je lesní houšť, to se už vyznáš,“ řekla Červená karkulka. Vlk si pomyslel: „To mladé, buclaté děvčisko bude tučný kousek, ten bude lépe chutnat, nežli ta stará; musíš pak to chytře zavéstí, abys obě chytil.“ Chvilí šel s Karkulkou, potom řekl: „Karkulko, podívej se jen, jak krásně kvetou všude květiny, proč si jich nevšímáš? Mně se zdá, že ani neslyšíš, jak líbezně ptáčekové zpívají? Jdeš tak pro sebe jako bys šla do školy a přece je tu tak vesele v háji.“

Karkulka pozvedla oči a když viděla, jak se lesknou slunečné paprsky nad vršky stromovými a vše kolem ní kvete a voní, myslila si: „Když babičce ještě vonnou kytici s sebou přinesu, ta jí také rozveselí; vždyť je ještě dost brzo, jistě k ní dojdu v čas,“ a na to skočila do podhájí a trhala květiny. A když utrhla jednu, zdálo se jí, že ta dál rostoucí je ještě hezčí, a tak běžela tam a běžela vždy dál a dál do lesa. Vlk pak šel rovnou cestou k babičce a zaklepal na dvěře.

„Kdo tam je?“ – „Karkulka, která ti nese koláč a víno, otevři!“ – „Tluč na závoru,“ zvolala babička; „jsem tak slabá, že nemohu vstáti.“ Vlk odstrčil závoru, vstoupil do vnitř a šel, ani slova nemluvě, k posteli babiččině a sežral ji. Pak vzal si její šaty, oblékl se, dal si čepec na hlavu, lehl si do její postele a zatáhl záclony.

Zatím Karkulka běhala po květinách, a když jich měla tolik, že už nemohla více unést, přišla jí zase babička na mysl, a teď šla rovnou cestou k ní. Bylo jí podivno, že byly dvěře až do kořán otevřené, a když vstoupila do pokoje, bylo jí nějak teskno a vše zdálo se jí nějak bídné a pomyslíla si: „Oh, ty můj Bože, jak je mi dnes tak teskno a jindy jsem přece tak ráda u babičky!“ A pozdravila: „Dobré jitro!“ ale nedostala žádnou odpověď. Na to šla k postelí, roztáhla záclony. Tam ležela babička a měla čepec do tváře posunutý a vypadala tak divně. „Babičko, co máš tak dlouhé uši,“ – „Abych tě lépe slyšela!“ – „O babičko, co máš tak veliké oči!“ – „Abych tě lépe viděla!“ – „Ó babičko, co máš veliké ruce!“

– „Abych tě lépe chytiti mohla.“ – „Ale babičko, co máš tak strašně veliká ústa!“ – „Abych tě lépe sežrat mohla!“ v tom vyskočil vlk najednou z postele na ubohou Karkulku a sežral ji.

Když vlk svou žravost upokojil lehl si do postele, usnul a začal nadmíru chrápati. Šel pak tam právě myslivec mimo a myslel si: „Jak by mohla stará ženská tak chrápati? musím se podívat, co to je.“

Vstoupil do pokoje a pohlédl do postele, tam ležel vlk. „Našel jsem tě konečně, starý lupiči!“ řekl, „již dávno tě hledám.“ Již chtěl pušku přiložit, ale pomyslíl si, jestli vlk babičku nesežral, že by ji bylo možno ještě zachránit. Proto nestřelil, ale vzal nůžky a spícímu vlku počal párat břicho. Když několikrát stříhnul, vidí Červenou karkulku, a ještě několikrát stříhnul, až vyskočila Červená karkulka a volala: „Ó jak bylo mi úzko a jaká tma byla ve vlkově břichu!“ A potom přišla také stará babička ještě živá ven, ale ledva mohla dýchat. Karkulka teď běžela pro veliké kameny, těmi naplnili vlkovi břicho, a když se vzbudil, chtěl rychle vyskočit a uprchnouti, ale kameny byly tak těžké, že padl na zem a do smrti se zabil. Z toho měli všichni tři radost, myslivec vzal si vlčí kůži, babička snědla koláč a vypila víno, které jí Karkulka přinesla a tím se zas posílňila. Karkulka pak si myslela: „Jak živa se už neuchýlím z cesty do lesa,

jak to maminka kázala!“

Obuchu, hýbej se!

Jeden švec spravoval v sobotu staré střevíce, aby v neděli mohl jít do kostela. Dělal pozdě na noc, a ráno, když skončil svou práci, pořádně se oblékl a vzav si knížku k modlení šel. Tu slyšel v kostele kázat: jest-li kdo jmění své obětuje kostelu, že mu za to pán Bůh jiným způsobem stokrát víc nahradí. A že byl chudý, umínil si svou chalupu i kopyta prodat a co strží, všecko donést knězi na kostel.

Když přišel domů, pověděl ženě, co chce udělat, a za několik dní byly peníze už u faráře. Ale den za dnem uchází, děti pláčou hladem, žena pak div že kyjem muži svému nevymlátí, a náhrady nikdež nevidět. Konečně, když už na ševce hlad příliš naléhal, ustrojil se za starého žebráka, vzal do ruky hůl a šel pána Boha hledat. Chodě jeden i druhý den, našel starého pastýře, jenž pásł veliké stádo ovec. A maje veliký hlad, přiblížil se k němu, aby se mu dal najíst drobtů, co mu zůstaly v hrnečkách. Když jedl, vypravoval všecko, co učinil a jak se nyní vede. Tu se ten starý ovčák nad ubohým ševcem slitoval, a daroval mu beránka, z kterého na každé zavolání: „Beránku, otřes se!“ dukáty pršely, ale dal mu ho s výstrahou, aby se v jedné vsi, kudy musil jít, ne-stavoval v hospodě u své kmotry. S velikou radostí vzal švec beránka na ramena, poděkoval starci a pospíchal domů, aby ženu a děti potěšil Jakmile zašel za vršek, začal ovčákovým slovům nedůvěřovat, neb si nemohl pomyslit, aby z obyčejného beránka padaly dukáty. A chtěje se přesvědčit o pravdě, postavil beránka na zem a řekl: „Beránku, otřes se!“ a v tom okamžiku válely se dukáty pod beránkem a člověk se pokládal za nejšťastnějšího na světě. Bez odkladu naložil si beránka na ramena a ubíral se dále k domovu. A když šel vedle té hospody, vyšla mu kmotra v cestu, prosila ho, aby ji navštívil, že už se tak dávno neviděli. Švec na počátku trochu se zdráhal, ale chtěje se pochlubit, že má v kapse dukáty a jaké štěstí ho potkalo, stavil se u kmotry a dal jí napřed schovat ten dar, co dostal od ovčáka, s výstrahou: „Ale neříkejte mu: „Beránku, otřes se!“ Potom si sedl na lavici a vypil skleničku kořalky. Ale kmotra, baba prohnaná, hned se domyslíla, že za těmi slovy musí být nějaká tajnost. I zanesla beránka do jiné světnice a když tu byla sama, řekla k beránku:

„Beránku, otřes se!“ A vidouc, že z něho padaly dukáty, začala přemýšlet, jak by svého kmotra ošidila. I umínla si, že ševce opije a přes noc u sebe zdrží, a na druhý den ráno, že jemu dá jiného beránka tomu podobného ze svého stáda; a to se jí taky vyplnilo podle žádosti. Časně ráno vzal švec beránka na ramena a pospíchal už zrovna domů k ženě i dětem; plakaly hladem a on jim hodila několik dukátů, aby žena ustrojila dobrý oběd. Žena se nemohla vynadivit, odkud její starý nabral tolik peněz, ale bála se ho zeptat. Po obědě postavil švec beránka na stůl, zavolal děti, aby se radovaly s ním, až se budou koulet dukáty, a vykřikl: „Beránku, otřes se!“ Ale beránek stál jako dřevěný, ani hlavou nepohnul. Děti nemajíce hladu začaly se smát, a žena myslila, že se muž zbláznil. Švec rozhněvaný, že se mu nestalo po vůli, ještě jednou opakoval slova starcova, ale zas nadarmo, i shodil beránka se stolu. Dokud dukáty stačily, bylo dobře; ale když už se začalo jich nedostávat, začala žena muže proklínat, že nic nedělá, o živnost se nestará. Tu nezbylo ševcovi zase nic, nežli hůl do ruky vzít a hledat starce. Věděl sice dobře, že ho zle přivítá, ale co dělat? Starý ovčák slitoval se však opět nad ubohou rodinou i dal mu nyní ubrousek, který na každé zavolání: „Ubrousku, prostři se!“ sám se prostřel a nejlepší jídla i nápoje stály na něm; ale při tom mu taky dal výstrahu, aby se u své kmotry nestavoval. Švec byl tomu daru rád, poděkoval starci a šel domů. Jakmile byl za vrškem, posadil se na zem a řekl ubrousku, aby se prostřel, ne ze zvědavosti, ale z hladu, že mu v břiše kručelo. Když pak nasycen šel podle hospody, už tu stará kmotra na něj přede dveřmi čekala, i prosila ho co nejvlídněji, aby domu jejího neminul, a doložila starým příslovím: „Kdo mine hospodu, nohu si vyvrtne v chodu.“ Švec dlouho se rozmýšlel, ale konečně přece tam vešel a kmotře dal schovat ubrus, řka: „Ale milá kmotříčko! neříkejte: Ubrousku, prostři se!“ Kmotra byla chytrá i nalejvala mu na přivítanou kořalky, ne za peníze; kmotr pil skleničku za skleničkou, až se mu v hlavě začalo stmívat. Potom udělala kmotra s ubrouskem tak jako prve s beránkem. Švec přiběhl domů k ženě a dětem, hodil ubrousek na stůl a zavolal: „Ubrousků, prostři se!“ Ale ubrousek ani se nepohnul a švec div že sobě nezoufal, i začal babu kmotru proklínat. Po té vrátil se hned zase k starému pastýři a prosil ho na kolenou, že opět nedbal jeho výstrahy, i aby se nad ním slitoval a

ještě jedenkrát mu pomohl. Starý dlouho se zdráhal, a konečně mu dal hůl stříbrem okovanou a drahými kameny vykládanou, i poručil jemu, aby se tenkrát u své kmotry zastavil a sobě pamatoval slova: „Obuchu, hýbej se!“ Švec byl zase rád, děkoval stařečkovi nastokrát a pospíchal co nejrychleji domů k ženě a dětem, ale když zašel za vršek, rád by byl věděl, co ta hůl znamená, i řekl: „Obuchu, hýbej se!“ V okamžiku stájí před ním dva ohromní chlapi a začali ho mlátit. Švec náramným strachem nevěděl, jak jim poručit, aby ho přestali bít; konečně, když už měl dost naloženo, zpomněl si a zavolal: „Obuchu, dost!“ Na to hned chlapi zmizeli a stála před ním hůl, „Dobra’s, dobra’s!“ řekl švec se země vstávaje, „ty mi k těm předešlým darům dopomůžeš!“ Když přišel do vsi, kde kmotra jeho zůstávala, stavil se u ní a vítal se s ní jako se starou známou. Kmotra ho ráda viděla, neb si myslela, že zas bude mít dobrý zisk, dobře ho uctila a potom začala se vyptávat, nemá-li čeho jí dát schovat. Tu jí švec podal svou hůl a prosil, aby neříkala: „Obuchu, hýbej se!“ Baba podtají hlupákovi se smála i myslela si: „Kdyby mně aspoň nepovídal, co nemám říkat!“ I šla hned s holí do jiné světnice a ledva překročila práh, zavolala s dychtivostí: „Obuchu, hýbej se!“ Tu jí hned dva chlapi začali holemi mlátit, takže až smyslů pozbývala. Na její pronikavý křik přiběhl hospodský jí na pomoc, a tu bác, bác! taky se mu dostalo výprasku. Švec mezi tím jen pořád křičel: „Obuchu, jen víc! jen víc! dokud mi nevrátí mého beránka a mého ubrousku.“ Tu nezbývalo kmotře nic, než aby mu vrátila, co mu náleželo; i dala to přinést, beránka i ubrousek. Když se švec ujistil, že jsou skutečně jeho, zavolal: „Obuchu, dost!“ a potom s těmi třemi dary pospíchal domů k ženě a dětem. Tu pak byla radost veliká, neb měli peněz i potravy dost; ale přitom nikdy nezapoměli na Boha i na jiné lidi, a každému chudému rádi pomáhali.

O hloupém vlkovi.

Jednou zdálo se jednomu vlkovi, že dostane dobrou svačinu, a to se mu taky vyplnilo. Vstal ze svého brlohu, šel nějakou stezkou a našel sádlo. I podíval se na ně a řekl k sobě sám: „Vždycky říkají, že sny jsou vítr, a přece se mi jednou sen vyplnil.“ Polovic toho sádla snědl a druhou polovici si schoval. Potom šel dál a přišel k nějaké kaluži; tu chodila kobyla se hříbětem a vlk jí řekl: „Já ti to hříbě sním!“ Kobyla nebyla hloupá a řekla vlkovi: „Tehdy jen brzičko, neb se mi velmi zle vede: to hříbě mě kouše, sedlák mě zaprahá a mám mnoho nesnází, a k tomu ke všemu jsem ještě kulhavá. Ale kdybys byl tak dobrý a chtěl mi to z nohy vytáhnout, tuze mě to bolí!“ Vlk* byl ochoten; kobyla pozdvihla zadní nohu a vlk prohlížel, co jí má vytáhnout. Vtom ho kobyla uhodila tak, že se vlčák převálil a chvilku zůstal ležet; a když se zas sebral, byl a kobyla se hříbětem ta tam. Potom šel ten vlk dále a našel sviní s malými prasátky, i řekl jí: „Já ti ta všecka prasátka sním!“ Ale svině byla zchytralá, i řekla mu: „Tomu jsem velmi ráda, proto že mě tuze hryzájí a já mám špatné žrádlo; ale že ta prasátka ještě nejsou pokřtěna, musíme je napřed pokřtít.“ Vlk byl k tomu ochoten a šel s prasátky do řeky. A bylo to nedaleko mlýna. Prasátka tak tuze kvičela, až i mlynářští psi ten kvikot uslyšeli a přiběhli k řece. Tu svině nabyla smělosti, a vlkovi poslední prasátko v řece vyrvala a vlka samého dále do vody vstrčila. Zmáchán vylezl z řeky ven a tu se naň shrnuli ti mlynářští psi, a tak ho pokousali, že s něho hadry visely. Přece však jím vyvázl živý a šel dál, i přišel na vysokou horu; tu běžely kozy a on jim řekl: „Kozy, já vás všechny sním.“ A kozy mu řekly: „Udělej, co chceš, ale my se musíme před smrtí trochu pomodlit.“ – „Tehdy jen brzy,“ řekl vlk a začal se s nimi modlit růženec: „Ahú! ahú! ahú!“ – Vtom uslyšel ho pes ovčácký, přiběhl na něj, a co mlynářští psi neudělali, dodělal, takže vlkovi na celém těle nezůstalo ani zdravého místa a ledva s životem vyvázl. Tu sobě nějakou chvíli poležel a potom vstal a sedl si na ohon; a vtom mu zavál dobrý vítr. I sebral se, šel dál a našel starého berana, pásal se sám. Tehdy řekl jemu vlk: „Berane, já tě sním.“ A beran mu odpověděl: „Udělej, co chceš, však jsem už starý dost; ale což ti pomůže na mně zuby sobě kazit? víš co,

jdi tamhle dolů a otevři hubu a já ti do ní vskočím.“ Vlk byl tak hloupý, slezl s hůry a postavil se dole s otevřenou hubou. Beran se s hůry hodně rozběhl a vlka tak uhodil, že ten se překotil a napolo mrtvý padl, a beran šel svou cestou. Po dlouhém, dlouhém čase vlk se zase vzpamatoval a vlekl se dál, vrávoraje sem tam, vpravo vlevo, napřed nazad, jak opilý. Tak se připlazil až k nějakému velkému dubu a pod ním si tu sedl, i řekl sobě sám: „Jak mi se tak hloupě vedlo! pravda, že se mi zdálo, že dostanu dobrou svačinu: ale jaké štěstí i neštěstí mě potom potká, o tom nezdálo se mí nic. Ale tím vším byl jsem taky já vinen sám. Byl-li to rozum, kobyle se dávat za doktora? a co ještě hloupějšího, vydávat se za kněze a prasátka křtít? a nebo jak jsem byl hloupý, že jsem chtěl jako varhaník s kozama se modlit růženec! a nad to co hloupějšího, aby mi celý beran vskočil do huby! Ano, ano, nejsem nic více hoden, než aby mi někdo usekl ohon u samého těla!“ – I stál za tím dubem sedlák a měl v ruce sekyru, bylť si pro tyčky na obruče; a bác! vlkovi ohon uletěl. – A ten hloupý vlčák ještě potud bez ohonu běhá, jestliže včera nezcepeněl.

O hloupém Peciválovi.

Byl jeden stařeček a měl tři syny: dva starší byli ženati a rozumní, ale třetí, Peciválek, byl bez ženy a hloupý. Otec se těžce roznemohl a vida před sebou smrt, odkázal celou svou mohovitost dvěma starším synům, a po stu zlatých v hotovosti dal všem třem, i umřel. Pochovali ho, jak náleží, a potom ti dva rozumní bratři začali hospodařit. I řekli jednou Peciválovi: „Víš-li co, bratře, dej nám své peníze: my pojedem do světa za svým výdělkem, až se vrátíme, přivezeme ti červenou čepici, červený pás a červené boty; zatím doma sed' a dělej, co ti ženy naše poručí.“ Hlupec od dávna si žádal červeného pasu, bot a čepice, i svolil ke všemu a peníze jim dal. Bratři šli do světa, a hlupec zůstal doma; ale jsa náramný lenoch, neustále jen se povaloval na peci, a švakrových, když mu něco poručily, nerad poslouchal; za to však nade všecko mu chutnával kvas, cibule a zaprážky. – „Pojď, Pecivále!“ řekly mu jednou švakrové, „přines nám vody.“ Bylo to v zimě, venku mrzlo a Peciválovi se s peci nechtělo, i řekl: „Jděte si samy, nechce se mi.“ – „Jen jdi, hlupče, my ti zatím uchystáme kvasu, zaprážek a cibule; a neposlechněš-li, až se nám mužové vrátí, nedostaneš ani pasu, ani bot, ani červené čepice.“ – Hlupec, slyše to, slezl s peci, vzal konve, sekeru a šel pro vodu. Přijda na řeku, vysekal díru, nabral vody, konve postavil na led a škrábaje se za ušima hleděl do vody; v tom se mu tam ukázala štika. Pecivál skočil, popadl ji v plýtvěch a vytáhl „Pusť mě,“ prosila štika, „a já ti udělám za to, co budeš chtít.“ – „Já chci mít takový dar, aby se hned všecko stalo, co si žádám.“ – „Stane se hned, jakmile vyřkneš tato slova:

Na mé úsilné žádání,
a na štičí rozkázání
ať se stane to a to!“ –

„Uhlídám,“ odpověděl hlupec a řekl:

Na mé úsilné žádání,
a na štičí rozkázání

ať je tu cibule, kvas a zaprážky!“

A hned to tu všechno bylo. Hlupec najedl se a napil, a řekl: „Dobře, už mám dost, už nechci! a bude-li tak pořád?“ – „Bude,“ odpověděla štika, Po té ji hlupec pustil do řeky, postavil se u konví a řekl.

Na mé úsilné žádání,
a na štičí rozkázání
ať ty konve jdou domů!“

Na to nosidla s konvemi se zdvihly a šly pomalu domů, a hlupec, kráčeje za nimi, žvýkal cibuli a zaprážky a zapíjel kvasem, konve před sebou žena jako husy. Když byly konve doma, vylezl si hlupec zase na pec a usnul. Brzy potom začaly ho švakrové zas vytrhovat: „Jdi, Pecivále! naštípej nám dříví.“ „A což si nemůžete samy naštípat?“ – „A mají-li to ženy dělat? nenaštípáš-li dříví, necháme tebe na peci zmrznout, a červené čepice, pasu a bot nikdy nedostaneš.“ – Hlupec obrátil se na peci a řekl:

Na mé úsilné žádání,
a na štičí rozkázání
ať se hned stane, co chtějí,“

Tu zpod lavice sekýra vyskočila, nasekala v dřevníku dříví, donesla do peci, a pak si zas lehla pod lavici; a hlupec si zatím na peci hověl, jedl cibuli se zaprážkami a zapíjel kvasem. – „Pecivále!“ zavolaly po několika dnech švakrové, „v dřevníku už není žádného dříví, jed do lesa a přivez: pakli nepřivezeš, červené čepice, pasu, ani bot nedostaneš.“ – Tenkrát hlupec hned poslechl, protože chtěl ukázat ve vsi všem, co umí; i slezl s peci, oblekl se, obul, vyšel na dvůr, vytáhl z kolny sáně, naložil na ně cibule a zaprážek, vzal bič do ruky a sedl si; a na hlupcovo žádání a na štičí rozkázání běžely sánky samy po vsi do lesa, jen pod nimi sníl hvízdal Jeda tak do lesa, musil lidnatým městem, a tu se sběhlo množství lidí zvědavých dívat se na sáně, kterak bez koní jedou, tak že hlupec, jeda prudce, mnoho jich zajel a mnoho vozů zporázel, a žen i dětí polekal Když

přijel do lesa, řekl:

„Na mé úsilné žádání
a na štičí rozkázání
jak řeknu, ať se hned stane:
Jdi sekyro, nasekej dříví,
dřevo se v otýpky vázejte
a otýpky se na saně skládejte!“

A co poručil, všechno se hned udělalo; hlupec si sedl, a sánky ho nesly domů. Ale v tom městě, kde tolik zlého způsobil, jakmile ho spatřili, hned ho se všech stran obskočili, strhli se saní, popadli za vlasy a začali ho políčkovat. Hlupec si nejprve myslel, že ho chtějí jen polechtat, aby se rozesmál; ale když ho to začalo bolet, řekl v duchu:

„Na mé úsilné žádání
a na štičí rozkázání
ať se každému dostane polenem!“

Po té hned polena ze saní vyskočila a začala skákat po lidech, takže se všickni v okamžení rozprášili na všechny strany; a hlupec div že nepuknul smíchem, jel dále svou cestou a brzy se zas octnul na své peci. Od toho času daleko široko sobě vypravovali o hlupci a chodili se na něj dívat jako na divotvorce, až konečně se o něm dověděl i král, a chtěje ho taky vidět, poslal pro něj schválně vojvodu. – „Slez s peci, Pecivále! ustroj se a pojď ku králi!“ řekl mu vojvoda. – „A proč? však mám cibule, kvasu i zaprážek doma dost.“ – Pro takovou smělost dal jemu vojvoda pohlavek; ale hlupec, ani s peci se nehna, pošeptal:

„Na mé úsilné žádání
a na štičí rozkázání
ať se mu pometlem dostane!“

Pometlo, celé sazemi zmazané, omočilo se v pomyjích a skočilo na posla – sotva chudák utekl oknem, i vskočil do kočáru a bez

pořízení ku králi se navrátil. Král na to poslal jiného posla, opatrnějšího; ten se napřed vyptal, co má hlupec rád, a potom přijda k peci, poklonil se a řekl: „Pecivále! pojd' se mnou ku králi, chce ti dát červenou čepici, červený pás a boty červené!“ – „Jestli tak, pojedu; jed'te jen napřed, já vás dohoním.“ Posel jel a hlupec najedl se zaprážek s cibulí, napil se kvasu, vyspal se, a když ho bratři vzbudili, že už je čas na cestu, ani s peci se nehna, řekl:

„Na mé úsilné žádání
a na štičí rozkázání
ať na té peci hned jsem před králem!“

V peci se hned zakouřilo, zapálilo, dvěře se dokořán otevřely, a pec se hlupcem běžela po silnici, posla předhonila a před palácem královským se zastavila. Král s celým dvorem vyběhl v podivení na pavlač, a hlupec právě dojídal zaprážky s cibulí a zapíjel kvasem, a se strany na stranu se obraceje, nikoho si nevšímal. – „Kdo jsi? co děláš? a proč jsi přijel?“ tázal se ho král. – „Jsem hlupec Pecivál, jím zaprážky s cibulí a zapíjím kvasem, a přijel jsem k tobě, králi, pro červenou čepici, červený pás a pro červené boty.“ – Co tak hlupec odpovídal králi, a ten se ho zas na jiné věci vyptával, vyšla na pavlač dcerka královská a byla velmi krásná. Jak ji hlupec spatřil, hned se do ní zamiloval a pomyslíl si:

„Na mé úsilné žádání
a na štičí rozkázání
ať se královna stane mou milou!“

Po té na jeho slova pec se zase hnula a hlupec jel domů; doma se dvěře zas otevřely, pec se postavila na svém místě, a hlupec opět se na ní povaloval, jedl cibuli se zaprážkami a zapíjel kvasem.

Zatím překrásná dcerka královská po hlupci Peciválovi se roztoužila a tak si ho zamilovala, že králi padla k nohous a pravdu mu vyznala. Král jí to všelijak vymlouval, a když nic neprosnělo a královna láskou hynula, poslal opět pro hlupce, ten se však zdráhal ku králi jet, až ho potom posel opil, svázal a ku králi přivezl. Král bez meškání zavola k sobě černokněžníka, dal Pecivála i s

královnou z trestu zabeďnit do skleněného sudu, zasmolit a pustit povětrím. Sud letěl s nimi do oblak jako pták. Královna v sudě hoře plakala a prosila hlupce, aby ji vysvobodil; ale hlupec odpověďel, že mu je v sudě dobře. Potom se přece prosbami jejími obměkčil a řekl:

„Na mé úsilné žádání a na štičí rozkázání
ať se hned octnu na hostinném ostrově!“

Tak se taky stalo: sud se obrátil nad moře, spustil se na hostinný ostrov a rozpuķnul se v kusy. A ten ostrov byl takový, kdo na něm byl a něco chtěl, že všechno dostal. I procházel se hlupec po ostrově s královnou, a na ničem jim nescházelo, měli jíst a pít, co hrdlo ráčilo, stůl sám od sebe se pokrýval, a když se najedli a napili, zase zmizel. Hlupcovi se to nad míru líbilo, ale královna neměla dosti na tom, i prosila hlupce, aby se postaral o palác. Na hlupcovo úsilné žádání a na štičí rozkázání stál tu hned na ostrově mramorový palác s okny křišťálovými, pozlaceným nábytkem a jantarovou střechou. Za několik dní královna opět prosila hlupce, aby udělal nějaké spojení s pevnou zemí a přivedl lidi na ostrov, že se jí tu náramně stýská, že bez komorných nemůže být, a taky že by ráda spatřila svého otce. A hlupec řekl:

„Na mé úsilné žádání
a na štičí rozkázání
ať se stane, co královna chce mít!“

A druhého dne ráno stál přes moře křišťálový most na zlatých obloucích, s diamantovým zábradlím, a to tak dlouhý, že dosahoval až ku paláci královnina otce. Hlupec chtěl se s královnou už vydat na cestu, a v tom nenadále si vzpomněl, že všickni jiní lidé jsou jako lidé a on sám že je hlupec, i že by hanba byla, kdyby se tak ukázal na dvoře královském s jeho dcerkou; i umínil sobě, že ještě jednou, ale už naposledy, užije štičího daru, a řekl:

„Na mé úsilné žádání
a na štičí rozkázání
ať se hned stanu rozumným!“

Sotva to vyřknul, hned nabyl rozumu i slušnosti, vydal se s královnou na pouť, a po tom zázračném mostě přišli na pevnou zemi zrovna ku králi, padlí mu k nohoun a prosili ho za požehnání. A ještě toho večera dali se spolu šťastně oddat, král vyhlásil zete svého za svého nástupce a vystrojil slavné hody:

jedli, pílí
a veseli byli:
a já tam také byl,
med a víno jako buk jsem pil,
a všechno, čeho jsem se dověděl,
jak mohu věrně jsem pověděl.

Bůh ví, čím člověka trestati.

Byl jeden velmi zámožný hospodář, měl pohodlné stavení a v něm všeho dostatek. Jednou měl u sebe hosti a řekl jim: „Kdyby mi to stavení shořelo, věděl bych, jak si pomoci.“ Spoléhal se na své peníze a měl jich hezkou hromádku. Řekl a stalo se; když se tak s hosty veselil, vyšel kdosi na dvůr, a honem se zase vrátil a volal: „Hoří u vás!“ „Když hoří, ať hoří“ řekl hospodář a nehasil, aniž dal jinému hasiti, a tak všechno lehlo popelem, jen místo zůstalo. I nermoutil se mnoho proto; měl peníze ve vrbě nad vodou schované a byl sobě jimi bezpečný. Znenadání přišla povodeň a vrbu podemlela i odnesla. I stal se ten člověk nyní nuzákem a musil chodit poselstvím: nosil pánům listy. I přihodilo se jednou, že ho na cestě zastihla noc, a musil se noclehu doprosit u jednoho majetného a dobromyslného člověka. Po večeři, prvé nežli šli spát, o všelichem spolu rozmlouvali. I začal pocestný taky vypravovat, jak i sám býval zámožný, a jak pohořel i v nouzi přišel. „Měl jsem sice,“ povídá, „ještě trochu peněz a schoval jsem si je ve vrbě; ale přišla povodeň, vrbu podemlela a mé peníze uplavaly! Tak jsem přišel o všechno, a nyní musím u lidí někde chleba prosit.“ Hospodář slyše to, pohlédl na svou ženu – ta vrba totiž připlavala jim pod stodolu, a když ji sekali, vysypaly se z ní peníze. I vyšli spolu do komory a začali se radit, jak by mu ty peníze vrátili, aby nevěděl, kde se u něho vzaly. „Víš, co uděláme?“ povídá hospodář, „vykrojíme z bochníku spodní kůrku, střidu výběrem, ty peníze tam dáme a tou kůrkou zase zakryjem, a když bude odcházet, dáme mu ten chléb jako na cestu.“ A tak i udělali. Ráno, když chtěl dále jít, dali mu bochník chleba a řekli: „Tu máte! na cestě vám se hodí.“ Vzal, poděkoval a šel svou cestou. Na cestě potkali ho kupci honáci, co vepřový dobytek kupují a prvé i k němu často přicházeli; i ptali se, není-li co takového na prodej? On odpověděl: „Míval jsem také! ale přišlo na mě neštěstí – pohořel jsem a nyní musím sloužit.“ Vtom sáhnul si znenadání po torbě a řekl: „Tuhle kupte si chléb, nemám jaksi hladu a je mi ho těžko nést: lépe se mi hodí na cestě nějaký groš.“ Shodli se, kupci vzali chléb a on peníze, i rozešli se. Potom přišli ti kupci také do té vesnice a také k tomu hospodáři, odkud byl ten chléb, i poptávali se,

má-li co na prodej? „Já nemám, ale Bůh má!“ odpověděl hospodář, „zatím se posadte a odpočiňte si.“ I poslal pro něco, aby je uctil. A oni mu řekli, aby se netrmácel; „koupili jsme na cestě bochníček pěkného chleba od nějakého člověka, jenž nesl psaní.“ A toho hospodáře i hospodyně až k srdci bodlo, ihned se domyslili. A když kupci vyndali chléb a na stůl položili, byl skutečně týž od nich, který dali tomu pocestnému. Hospodář pohlédl na ženu a řekl hostům: „Nejdříve se pojdme podívat, snad že něco koupíte.“ „Pojdme!“ řekli a vyšli ze stavení, a hospodář mrknul na ženu a ona už věděla, co chce. Když vyšli ven, přinesla jiný bochník a položila na stůl a ten odnesla. Vrátili se, posnídali, a smluvili se anebo nic, i odešli. Po některém čase šel ten člověk opět se psaním a přišel zase k tomu hospodáři na noc už jako ke známému. Hospodář i hospodyně byli tomu rádi; mysli si, že mu budou nyní moci ty peníze nějak vrátit. Uctili ho, dali mu nocleh, a když vyšel ze stavení, zavinuli ty peníze do šátku a vložili mu je do torby; potom mu dali snídani a propustili jej. Šel, a jda pěšinkou po sadě, pomysli sobě „Aj, aj! jaká krásná to jab'ka! počkej, utrhnu si nějaké na cestu.“ I pověsil torbu na strom, aby mu nepřekážela, a natahoval se po jablkách. Ale tu právě přichází hospodář. Vida ho ten člověk, honem utekl a torbu nechal na stromě na součku viset. Hospodář spatřiv ji, trochu se zamysli a potom řekl: „Ubožák, polekal se, až i torbu zapomněl.“ Sejmul ji a povídá: „Bude musit přes lávku, i pospíšim tudy křovím, aby mne neviděl, a položím mu ty peníze s torbou na lávku, tam jistotně si ji vezme.“ I učinil tak. Oběhl kolem, položil peníze na lávku a sám si nedaleko sedl za chrástem a dával pozor, co se stane. Za chvíli přišel ten pocestný k lávce a sklopiv oči zamysli se, a potom povídá: „Dobře, že ještě vidím, i mohu chodit poselstvím a sobě na chléb vydělávat! Což bych já dělal, kdybych byl oslepl, kterak bych přešel přes tu lávku? Počkej, uhlídám, zdali se mi to podaří?“ Poté zahmouřiv oči, fukal po lávce holí, i kráčel dál, peníze překročil a odešel.

A hospodář jak omámený na to patřil, a potom povídá nahlas: „Rozhněval pána Boha!“

Dobré děti.

Pán Bůh rozhněval se na lidi a poslal na celou zemi po několik let po sobě veliké sucho; co lidé zasili, nic nevzešlo, nic se neurodilo. I nastal veliký hlad, lidé mřeli i dobytek hynul hladem. A byl tehdáž v jednom cařství mladý cař, a jak obyčejně se děje, že mladý lne ke mladému, tak i on nikoho netrpěl kolem sebe, v radě, v úradě, ani u vojska, než samý toliko mladý lid; a jakož mladí, nezralí rozumové radili, tak i nezralá byla jích rada. Vidouce všude vůkol bídu velikou, poradili caři, aby dal všech starých lidí utopit, aby prý mladým nejedli darmo chleba. I pohrozil cař po jich radě každému pokutou smrti, kdo by starého člověka přechovával. Tu rozešli se biřicové po vší zemi, všude vyhlašující vůlí carskou, a kde kterého starce vyslídili, utopili ho bez milostí. – I byli v jednom městě tři bratři, a měli otce staříčkého; avšak nevydali ho na smrt, než ukryli ho doma v komoře pod podlahou. I seděl tam stařeček několik měsíců, a synové mu přinášeli, co měli. Minula zima a přišlo jaro, čas sije, ale nikdež ani zrnka nebylo k zasetí; něco se spotřebovalo, něco zhynulo v zemi. I přišli ti tři synové k otci svému o radu, co dělat? „Strhejte, děti, starou střechu se stavení, došky vymlaťte a výmlatky zasejte.“ Synové tak učinili a pán Bůh dal štěstí: za týden zazelenalo se oseníčko jako routa; za měsíc, za dva stálo obilí jako les, a byla směs obilí všelikého: žito, pšenice, ječmen a j. Všickni lidé tomu se divili a pověst o tom roznesla se po vší zemi, až i k samému caři se dostala. I poručil cař, aby se ti tři bratři před ním postavili. Bratři velmi se toho ulekli: „Teď,“ prý, „bude s námi zle!“ a šli zase k otci: „Táto, porad', co dělat!“ – „Jen jděte, děti! ať bude, co bude, a caři pouhou pravdu povězte.“ Když tam přišli, cař hněvivě se tázal, proč schovávají obilí, kdežto byl takový hlad, že mnoho lidí pomřelo hladem? Bratři všecko pověděli, co a jak bylo, od počátku až do konce: „a nyní, nejmilostivější caři, nalož s námi, jak chceš!“ Tu carovo čelo se vyjasnilo, i poručil, aby bez meškání před něj otce stařečka přivedli; a pak jej posadil sobě po boku podle svého trůnu i poslouchal rady jeho až do smrti a jeho synům odměnil hojně.

Čert a Cigán.

Starý Cigán šel sloužit k Čertovi, a Čert mu řekl: „Dám ti, co chceš a budeš mi jen roští a vodu nosit, a pod kotlem přikládat/“ – „Dobrá!“ – I dal mu Čert vědro a řekl: „Jdi a naber tamhle z té studny vody.“ – Milý Cigán šel, nabral do toho vědra vody a táhl klikou vzhůru; ale jsa starý, nemohl jí vytáhnout, i musil vodu zas vylít, aby ve studni nepřišel o vědro. Ale co domů přinést? I vytáhl milý Cigán z plotu kůl a rýpal okolo studnice, jako by kopal. Čert nemoha se ho s vodou dočkat, šel mu naproti: „A což tu děláš? proč si mi nepřinesl vody?“ – „Nu co! chci celou studni vykopat a tobě přinést.“ – „Nech toho, příliš bys se utrmácel, a prvé nežli bys mi to vědro vody přinesl, zatím by mí darmo dříví shořelo.“ Po té nabral vody a nesl sám. – „I kdybych to byl věděl, byl bych dávno přinesl!“ – Jednou ho poslal Čert do lesa pro roští. Cigán šel, ale v lese přepadl ho děšť a promočil naskrz. Starý ozábl a nebyl s to, aby roští nabral. I co udělal? nadřel si lýčí, šel kolem lesa i svazoval lýčím strom ke stromu. Čert čekal, a když se Cigána nemohl dočkat, šel za ním: „Co to děláš, pošetilce? – „Co dělám! chci ti dříví přinést, i svazuju celý les v otýpku, abych se s chamradím nemusil nosit.“ – Čert vida, že s Cigánem nic nepořídí, nabral roští a šel domů. Potom šel ke starému Čertu se poradit: „Najal jsem si Cigána,“ povídá, „a nevím, co si s ním počít! jsme dost silni a chytří, ale on je ještě silnější a chytřejší – nezbývá, než abych ho zabil.“ – „Dobře; až si lehne spát, zabí ho, aby snad ještě někoho z našinců neošidil.“ Přišel domů a šel spat. Cigán bezpochyby něco čul: i položil svůj kožich na lavici, kde obyčejně spával a sám si vlezl do kouta pod lavici. Čert myslil, že Cigán už tvrdě spí, vzal železnou palici a uhodil do kožichu, až se vůkol rozléhalo; potom šel spat, mysle, že už je po Cigánovi. A Cigán si povzdychl: „Och!“ i zachrul se v koutě. – „Co pak ti je?“ – „E! blecha mě štípla.“ – Čert opět šel ke starému na radu. „Ale jak ho zabít?“ povídá, „když jsem mu dal palicí, jen se zachrul a řekl, že ho blecha štípla.“ – „Tehdy mu raději zaplať,“ řekl starý, „co chce, ať si jde jinde po světě služby hledat.“ – Cigán si vzal pytlík s dukáty a šel. Ale Čertovi bylo potom líto peněz, i radil se opět se starým, a starý řekl: „Běž za ním a řekni, kdo z vás silněji dupne nohou o

kámen, toho ty peníze budou.“ – Čert běžel za ním: „Hej, počkej, Cigáně! něco ti řeknu.“ – „A co chceš, lotře?“ – „Počkej, budem spolu dupat: kdo silněji dupne o kámen, toho peníze budou.“ – „Tehdy dupni,“ řekl Cigán! a Čert dupnul jednou i podruhé, až v uších zalehlo. Zatím Cigán nalil pod kámen vody a povídá: „Což pak to? hlupáku! já dupnu o suchý kámen, a voda vystříkne.“ Dupnul a cák! vystříkla voda z kamene. – Čert opět šel na radu a starý řekl: „Běž za ním, kdo z vás výše palici vyhodí.“ – Cigán zatím už ušel několik mil, tu se ohlídne a Čert za ním: „Hej, počkej, Cigáně!“ – „A co chceš, padouchu?“ – „Kdo z nás výše palicí vyhodí, toho peníze budou.“ – „Nu! tehdy budem házet! mámt' i bez toho dva bratry tam na nebesích, jsou oba kováři, i hodí se jim to na kladivo anebo na kleště.“ Čert vyhodil, až sotva bylo co vidět. A Cigán vzal palici za konce, sotva ji pozvedl, a volá: „Hej, bratři, nastavte tam rukou!“ A Čert popadl ho za ruku: „Počkej, neházej, bylo by jí škoda.“ – Potom poradil starý: „Běž ještě za ním a řekni, kdo rychleji poběhne.“ – Čert ho dohonil a Cigán řekl: „Víš-li co, s tebou já nebudu se honit; ale mám maličkého synáčka Jácu, jsou mu teprve tři dni, jestli že toho dohoníš, tehdy se mnou se budeš měřit.“ I zahlídl Cigán ve brázdě zajíce: „Vidíš ho?“ povídá, „to můj maličký Jáca. A no! Jáco, utíkej.“ A zajíc vyskočil a sem tam po polí, jen se za ním prášilo. – „Aj!“ povídá Čert. „vždyť pak neběží pořádně.“ – „A co? v mé rodině ještě nikdo pořádně neběžel: kudy vidí, tudy běží.“ – Potom starý poradil, aby spolu zápasili, kdo silnější. – „E!“ povídá Cigán, „což bych já s tebou zápasil; mám však otce, je tak starý, že mu nosím už sedm let do díry jíst; když toho přemůžeš, tehdy spolu se popadnem.“ – I věděl Cigán o medvědu a vedl Čerta k jeho díře. „Jdi tam,“ povídá, „zbud' ho a popadni se s ním.“ – Čert tam vlezl a řekl: „Vstávej, vousáci! budem spolu zápasit.“ – A medvěd se do něho pustil, popral a poškrábal ho pořádně a pak ho z díry vyhodil. – Konečně poradil starý, kdo silněji hvízdne, tak aby ho bylo na tři míle slyšet. Čert hvízdnu, až to zavznělo i zašumělo. A Cigán řekl: „Což to! když já hvízdnu, tehdy oslepeš i ohluchneš – zavaž si oči i uši.“ Čert zavázal. Tu vzal Cigán palici, co dříví štípají, a uhodil Čerta za uši jednou i podruhé. – „Oj, počkej! oj, nehvízdej, zabiješ mě! bohdež tě s tvými penězi nehoda zadávila! jdiž na kolo!“ – A tak byl konec.

Špalíček.

Byl jeden dědeček a jedna babička a neměli žádných dětí. „Jdi, dědečku, do lesa,“ řekla babička, „vysekej tam špalíček a udělej kolíbk: já budu ten špalíček kolíbat, zdali nebude z něho děťátko?“ Dědeček tak udělal a babička kolíbala špalíček a při tom zpívala:

Hajej, dadej, špalíčku!
uvařím ti kasičku,
dobrou ječnou, rosnou,
ovesnou i prosnou.

Babička se podívala a hle, špalíček už měl nohy; i zaradovala se a začala znova zpívat a zpívala dotud, až se z toho špalíčku udělalo děťátko. Dědeček i babička byli rádi, že jim dal pán Bůh k starosti radost a nevěděli, co s tím svým děťátkem dělat, Synáček rostl, i začal už rybičky lovit a pomáhat otci. I řekl mu: „Tatíčku! udělej mi stříbrný člunek a zlaté veslíčko.“ Otec udělal a synáček začal ryby lovit, a jak se najedl, lovil celý den. Matka mu vždycky přinášela oběd aneb večeři a volala:

„Ivánku, synečku!
stříbrný člunečku,
zlaté veslíčko,
pojeď ke mně, mé srdéčko!

Jakmile synáček uslyšel matčin hlas, přijel ku břehu, vzal jídlo, dal matce ryby a pak zase jel. Na dlouze, na krátce stalo se, že nějaká vědma z vedlejší vesnice, s Ivánkovými rodiči známá, začala babičce toho synáčka závidět a umínila si, že ho zahubí. I ustrojila oběd anebo večeři, šla potom k řece a začala taky tak volat, jako Ivánkova matka ho volala. Ale hlas její byl hrubý, a jeho matky hlásek tenounký; když pak Ivánek ji uslyšel, řekl: „Nevolá mne to matička, ale vědma!“ Vědma se rozzlobila, šla ke kováři a dala si taky takový hlásek udělat, jako Ivánkova matka měla; potom šla zase k řece a začala ho volat. Ivánek myslel, že to jeho matička, připlul ku břehu a

vědma ho popadla i nesla si ho domů; a on nic neviděl, kam ho nese, protože byla tma. Když si vědma Ivánka domů přinesla, řekla své dcerušce Helence: „Má dceruško! vem toho chlapečka, umej ho, pak vytop pec a dej do ní; a když bude upečen, rozkrájej ho a postav na stůl, a já zatím půjdu a pozvu svých kmotříček; až přijdeme, budeme se dobře mít. Ivánek to všecko slyšel. Vědma šla a dceruška udělala, jak matka poručila; potom vzala lopatu, co chléb sázejí, a řekla: „Ivánku, lehni si na lopatu, já tě pohoupám!“ Ivánek si lehl na přič; Helenka chtěla ho vstrčit do peci, ale vidouc, že si lehl nedobře, řekla: „Sedni si na dýl.“ A on řekl: „Ukaž mi to; nevím, jak si mám lehnout“ Helenka hloupá lehla si na lopatu a Ivánek šoupl ji do peci. I upekla se tam. Potom jí Ivánek vyndal i udělal tak, jak nařídila matka, aby udělala s ním; a sám šel za ohradu a vylezl na javor a tam se posadil. Vědma, sebravši své kmotříčky, přišla a začaly pít a se veselit a tím masem zakusovat. Nemyslila, že by to bylo Helenčino, ale myslila, že dceruška její připravila jídlo a že si šla s družkami pohrát. Když se toho masíčka pěkně najedly, vyprovodila vědma své kmotříčky a potom šla na ta místa, kde javor stál, co na něm seděl Ivánek; i začala se houpat a při tom si zpívala: „Pohoupám se, poválím se, když jsem se najedla Ivánkova masa!“ A on jí řekl: „A trošku Helenčina!“ Jak ho spatřila, hned si domyslila, co je; běžela domů, vzala sekeru a začala javor sekat, ale sekera se přelomila. I běžela ke kováři, a dala si udělat dva vozy seker. Kovář je udělal a ona je sem přivezla, i začala javor sekat; seká, seká, a všecky sekery se lámou, protože javor byl silný; ale začal se už na kořeně viklat, div že neupadl. Ivánek se ohlíží a hle, tu letí stádo husí, i začal jich prosit:

Husy, husičky, labutě!
vemte mě na své perutě,
doneste mě k otci, k matce,
dostanete jíst a pít,
budete se dobře mít.

A ty husy řekly: „Nechť tě druhé vezmou!“ Letí druhé a on též jich prosí; ty zase řekly, aby ho vzaly třetí. I třetí letí, a ty řekly, aby ho vzal houser, co letí nejzáz. Letí ten houser. Ivánek počal ho prosit,

a houser ho vzal a odtud odnesl. Javor upadl a vědma ze zlosti, že Ivánka nemohla dostat, začala se trhat, sebou házet, plakat, až i pošla. A houser donesl Ivánka do té vsi, kde byli jeho rodiče, a posadil se s ním na střeche. Ivánek poslouchal komínem, co ve stavení dělají. Ivánkovi rodiče právě tehdáž obědvali a plakali pro něj, a on řekl: „Neplačte, tatíčku a matičko! já jsem tu.“ Když uslyšeli jeho hlas, vyběhli na dvůr, vzali jej dolů se střechy a byli velmi rádi, že zase našli svého synáčka. On pak jim všechno pověděl, co a jak bylo. A tomu houseru dávali potom pěkně jíst a pít, a byli šťastně a vesele živi. Na krátce, na dlouze potom rodiče Ivánkovi zemřeli; ale on je posud ještě živ, žvýká chléb a rybičky loví a dobré lidi krmí; a ten houser s ním. Onehdy měl Ivánek svatbu a já o té svatbě skákal, med a víno jsem pil, v ústech nebylo nic, ale po bradě teklo.

Štěstí a neštěstí.

Byl jeden chudý člověk, neměl ani žádného hospodářského náradí, ani dobytka, ale děti měl hromadu. Přišlo jaro, a on neměl čím orati. Lidé jeli s pluhem a s dobytkem, a on jde s motykou. I potkal dvě panny, a ty panny byly: jedna Štěstí, a druhá Neštěstí. I tázaly se ho: „Kam, člověče, jdeš?“ A on odpověděl: „Mé zlaté panenky, královničky! mám takovéto neštěstí: lidé jedou s dobytkem, a já jdu s motykou; nemám čím děti vyživit.“ Tehdy ty dvě panny spolu promluvily a řekly: „Darujme mu něco.“ A Štěstí řekl: „Když je tvůj, tehdy ty mu něco daruj.“ I darovalo mu Neštěstí deset rublů a řeklo: „Jdi domů a kup sobě vola.“ Tak on přišel domů a schoval ty peníze do hrnka, v kterém byl popel. Druhého dne přišla tam sousedka, kmotra bohatá, i řekla: „Nemáte-li trochu popele? mám prádlo velmi špinavé.“ – „Stojí tamhle v hrnečku, vem si,“ řekla toho chudého člověka žena. Když sedlák domů přišel, začal se ohlížeti, a nevidá hrnečka s popelem, dal se do ženy, kam dala peníze s hrnečkem? Žena začala se zaklínati, že nevěděla, že tam byly peníze, i řekla, že ten hrnek vzala kmotra sousedka. Sedlák běžel hned k sousedce a začal jí prošití, aby mu ty peníze vrátila. Sousedka řekla: „Vždyť já žádných u tebe neviděla!“ Sedlák šel k pánovi žalovat, ale ani tam nenalezl svého práva; pán jemu řekl: „Žadných jsi peněz neměl, ale chceš jich nepravě na ní dobytí.“ A tak přišel sedlák o peníze, Plakal ubožák, vzal motyku a znova šel, a tu potká opět ty dvě panny. Nepoznal jich, ale ony poznaly jeho; a pak tázaly se ho tak jako pryč, a on jim také tak odpověděl jako dřív, a Neštěstí darovalo jemu nyní dvacet rublů. Sedlák přišel domů a peníze schoval na humně v plevách. Druhého dne přišla zase táž kmotra a začala prošití o plevy telatům a žena toho chudáka sedláka opět jí plevy dala, nevědouc, že jsou v nich peníze. Sedlák, přijda domů, šel na humno pro peníze a nenašel jich. Vzkročiv do světnice začal se vaditi se ženou, kam dala peníze s plevami. Žena pravila, že kmotra přišla a plevy vzala. I chodil ten sedlák zase tak jako prve, napřed ku kmotře a potom k pánovi, ale práva nikde nenalezl. Všude jej odbyli, že žádných peněz neměl. Sedlák sobě poplakal a šel zas kopat, i potkal opět ty dvě panny.

Zastavily jej, tázaly se, a on jim opět všechno vypravil, co a jak bylo. „Vidíš,“ řeklo Neštěstí své sestře, „mé dary jemu neprospívají; vezmi ty si jej a daruj mu něco.“ I darovalo mu Štěstí dva groše a řeklo: „Jdi k řece Němnu, budou tam lovíti ryby, ale ničeho nebudou moci uloviti. I popros jich, aby na tvé štěstí zatáhli sítě.“ Sedlák tak učinil, šel k Němnu a poprosil rybářův, aby na jeho štěstí zatáhli. Jakmile zatáhli, tehdy tak mnoho ryb vylovili, že jich ani neměli kam dáti. Rybáři otázali se ho: „Co ti máme za to dáti?“ On odpověděl: „Prodejte mně jich za dva groše.“ I prodali jemu za dva groše jednu rybičku a druhou mu dali darem. Sedlák vzal ty dvě rybičky a šel domů, i dal je ženě, aby je uvařila. Žena i děti měly z těch rybiček velikou radost, ale neuvařila jich, než tak nechala. V tom jel tou vesnicí nějaký smutný pán; sedlák vyšel ven otevřít vrat i začal se smáti, a pán otázal se ho: „Proč se směješ?“ A on odpověděl: „Mám doma takovou rybičku: kdo se na ní podívá, každý se směje.“

Tomu smutnému pánovi zachtělo se velmi té rybičky, i dal za ní tomu sedlákovi koně, voly a tolik obilí, co ho jen sedlák chtěl. A tak nalezl sedlák štěstí své dvěma groši.

Pohádka o bídě jednooké.

Byl jeden kovář. „Hm,“ povídá, „já nikdy žádné Bídy neviděl. Říkají: je Bída na světě; půjdu a Bídu si vyhledám.“ Sebral se, pěkně vypil a šel hledat Bídy. Potkal krejčího. „Pozdrav pán Bůh!“ – „Dejž to pán Bůh!“ – „Kam jdeš?“ – „Hled, bratře! pořád říkají, že je na světě Bída, a já nikdy žádné Bídy neviděl; i jdu jí hledat“ – „Dobře, půjdem spolu. Mně se taky dobře vede a neznám Bídy, půjdem a vyhledáme ji.“ Tehdy šli a přišli do lesa, do hustého, tmavého lesa, a našli malou pěšinku. Šli pořád po té uzounké pěšince, až přišli k nějakému velikému stavení. Byla noc a neměli kde se ukryti, „Půjdem tuhle do toho stavení.“ Vešli tam; nenašli v něm nikoho, bylo tam pusto a děsno. Sedli si a čekali. Hle, tu přichází vysoká osoba ženská, hubená, křivá, jednooká. „Aha!“ povídá, „mám tu hosti. Pěkně vítám.“ – „Děkujem pěkně, babičko! přišli jsme k tobě sem na nocleh.“ – „Nu dobře; budu mít co večereti!“ Ti dva se ulekli. Tehdy ona šla, přinesla velikou náruč dříví, narovнала do peci a zatopila. Potom přišla k nim, vzala jednoho, toho krejčího, a zařezala, vsadila do peci a uklidila. Kovář seděl a myslel si: co dělati? jak se mi povede? Ona pak vytáhla pečení a večerela. Kovář kouká do peci a povídá: „Babičko, já jsem kovář.“ – „Co umíš dělati – kovati?“ – „Ano, já všechno umím.“ – „Tehdy mi ukovej oko.“ – „Dobře,“ povídá kovář; „máš-li tu nějaký provaz? bude potřeba tebe svázati, ale ty se nedáš; já bych ti oko ukoval.“ Ona šla a přinesla dva provazy, jeden tenký a druhý tlustý. Tehdy on ji svázal tím jedním provazem, který byl tensí. „Nuže, babičko, převál se na zem!“ Ona se převálila a provaz přetrhla. – „Tak nic není, babičko!“ povídá; „ten provaz se nehodí.“ Po tě vzal ten tlustý provaz a dobře ji svázal: „Teď se, babičko, převál!“ Tehdy ona se převálila a nepřetrhla provazu. On potom vzal sídlo, rozpálil je, nasadil jí je na oko, na to zdravé, vzal sekýru a obuchem uhodil na sídlo. Tu ona jak se převálila, přetrhla provaz a posadila se na prahu. „Ha, padouchu! nyníčko mi neujdeš.“ On viděl, že mu opět dobře není; i sedl si a přemýšlel, co dělati? Potom přišly s pole ovce; ona je vehnala do svého stavení na noc. A kovář tu také přes noc zůstal. Ráno pak ona začala ovce pouštět zase ven. On vzal kožich a obrátil jej srstí

navrch, potom jej tak oblíkl a přilezl k ní po čtyřech jako ovce. Ona pouštěla pořád po jedné; jak ji popadla za záda, tak ji vyhodila ven. V tom on také přilezl, a ona ho také popadla za záda a vyhodila. Jakmile byl venku, vstal a povídá: „S pánem Bohem, Bído! zkusil jsem od tebe zlého dost; teď už mi nic neuděláš.“ A ona řekla: „Počkej, však ještě zkusíš, ještě jsi mí neušel!“ – Po té šel kovář opět do lesa tou ouzkou pěšinkou. Tu vidí ve stromě sekyrku se zlatou rukovětí, i chtěl si ji vzít. Ale jakmile se té sekyrky chopil, uvázla mu na ní ruka a nikterak se nemohl odtrhnoutí. Co dělati? V tom se ohledl za sebe a vidí, ana Bída jde k němu i volá: „Hleď, padouchu! neušel jsi mi.“ Kovář vytáhl nůž, který měl v kapse, a jal se tu ruku řezati; uřezal si jí a ušel. Přišel do své vesnice a začal ukazovati ruku, a že nyní už viděl Bídu. „Hle,“ povídá, „podívejte se, jak vyhlíží: já přišel o ruku a mého kamaráda dokonce snědla.“

Lipka.

Seděl večer Vaňuša s dědečkem, ptal se dědečka: „Proč pak medvědi tlapy jsou podobny našim rukám a nohám?“ Odpověděl mu dědeček: „Poslechni, Vaňušo! Co jsem slýchal od starších lidí, to ti povím. Starší lidé vyprávěli: byli medvědi lidé stejně jako my, pravoslavní křesťané. V jedné vesnici žil jednou chalupník. Domeček měl špatnoučký. Koníčka neměl, o kravičce ani zdání. Dříví neměl. Zima přišla a v netopené chalupě chladno. Chalupník vzal sekyru a hajdy do lesa. I padl mu do očí začarovaný strom Lipka. Udeří do něho sekyrou a začne sekat. A Lipka k němu praví lidským hlasem: „Co chceš, všechno ti dám. Bohatství-li nemáš, ženy-li nemáš, všechno ti dám,“ Sedlák pak pravil: „A dobře, kdybys ty, matičko, mě udělala bohatším, než všichni sedláci; takhle ani krávy nemám, ani koníka, i domeček chatrný!“ Lipka řekla: „Jdi jen domů! Všechno budeš mít!“ Sedlák jde: dům má nový, plot má z břevien. Koně jsou takové, že letět chtějí a špýchar pln obilí. Chalupníkovi scházelo ještě, že ženu měl nehezkou, Co dělat? „No, půjdu k matičce Lipce!“ Vzal sekyru a šel do lesa.

Přijde do lesa k Lipce a udeří ji sekyrou. „Co chceš?“ – „Matičko Lipko! Lidi mají ženy jako ženy a já mám takovou nehezkou. Udělej mi službu, dej mi hezkou ženu!“ Lipka řekla: „Jdi si domů.“ Chalupník jde; žena ho vítá taková hezká, krev a mléko. I plny komory vším majetkem! I žije chalupník s mladou ženou a myslí si: „Dobře nám žiti bohatými a přece jsme pod vládou. Nemohl-li bych nějak být sám náčelníkem?“ Pomyslí s ženou. Sel opět k začarované Lipce. v Přijde do lesa, udeří ji sekyrou. Lipka se ptá: „Čeho ti, sedláčku, třeba?“ – „A co, matičko Lipko! Dobře nám je bohatým a přece jsme pod vládou; nelze-li, abych sám byl starostou?“ – „Dobře, jdi domů, všechno budeš mít!“ Nepřišel chalupník ještě ani domů a k chalupníku přišel list: „Ať je chalupník starostou!“ Privykl chalupník žiti jako starosta i myslí si: „Dobře býti starostou a přece jsem pod vládou pánovou! Nemohl-li bych sám býti pánem?“ Pomyslili s ženou, poradili se a šel zase k stromu k Lipce.

Přijde a udeří ji sekyrou. Strom se ptá: „Čeho ti třeba?“ – „Díky ti,

matičko, za všechno, a abych nemusel před pánem čapku smekati, nemohl bych sám pánem býti?" - „Co s tebou dělat? Jdi domů! Budeš vše míti!" Chalupník ještě nedošel domů a už přijel gubernator, přivezl od krále list: „Ať je šlechticem." Dobře býti šlechticem; začal pitky a bankety dávat. „Dobře býti šlechticem a přece nemám hodnosti. Nelze-li býti úředníkem?" Pomyslili, uvážili, šel k Lipce, udeří ji sekrou. - „Čeho ti, sedláčku, třeba?" - „Za všechno ti, matičko, děkuji. A nelze-li mi býti úředníkem?" - „Nu, jdi domů." Nedošel ještě domů a už přijde královský list: obdařen hodnostmi. „Dobře býti úředníkem a přece jsem pod mocí gubernatora. Nelze-li samotnému mně býti gubernatorem?" Uvážil s ženou, šel do lesa k začarovanému stromu Lipce.

Přijde k Lipce, udeří jí sekrou. A ona praví: „Čeho ti, sedláčku, třeba? Čím jsi nespokojen?" - „Díky ti, matičko, za všechno! Nelze-li mně samému býti gubernatorem a míti bohatou dědinu?" - „Těžko to udělati! Ale co si s tebou počnu? Nu, jdi si domů!" Nepřišel ještě chalupník ani domů a už přišel list: „Ať je chalupník gubernatorem a ať je obdařen dědinou!" Přivykl chalupník žít jako gubernator, jakoby od narození nebyl sedlákem. „Dobře mně býti gubernatorem, a přece jsem pod královou vládou." Pomyslí, šel do lesa k začarovanému stromu k Lipce.

Přijde, udeří ji sekrou. Stromek šeptá: „Čeho ti třeba?" - „Všechno dobré. Děkuju ti za všechno. Ale nemohl-li bych být sám králem?" Lipka začne ho přemlouvati: „Nerozumný, oč ty prosíš? Pomyslí si, co jsi byl a čím se stal? Z chalupníka stal jsi se vynikajícím a všechno; a car je Bohem vyvolen." - Lipka ho přemlouvá všelijak, aby víc neprosil, sice že všechno ztratí. Chalupník si nedal říci, naléhal, aby ho udělala carem. A Lipka mu řekla: „Toho nelze učiniti a nebude toho; i poslední ztratíš." A chalupník stále naléhal. A Lipka praví: „Buď tedy medvědem a žena medvědicí." A stal se z něho medvěd a z ní medvědice. A tak vznikli medvědi.

A vnouček se ptá: „Dědoušku, je-li to pravda?" - „To je ovšem bajka; co nemožno, toho si nepřej: málem buď spokojen. Mnohého se ti zachce, poslední ztratíš."

O Ivanovi hlupci.

Byl jeden sedlák a měl tři syny, dva byli rozumní a třetí hlupec. Když otec sestárnul, povolal k sobě synů svých a řekl: „Milé děti! cítím, že už dlouho živ nebudu; až umru, vykonejte mou poslední vůli, hlídejte po tři noci na mém hrobě, každý jednu noc.“ A děti mu to slíbily. Potom otec umřel a děti ho pochovaly jak náleží. Přišlo na nejstaršího, aby šel hlídat. Ten povídá ženě: „Dej hlupcovi koláč a on půjde za mne hlídat na otcův hrob.“ Hlupec vzal od švakrové koláč a na rameno klacek, a šel k otci svému na hrob. Seděl tu nějaký čas a vidí, kterak otec jeho vstává z hrobu. „Kam pak, tatíčku, vstáváš?“ – „Kdo to přišel hlídat?“ tázal se otec. – „Já, tatíčku, tvůj syn hlupec.“ – „Nu, hlupce, když jsi ty přišel ke mně hlídat, něco ti za to dám.“ Na o stařeček hvízdnu mládeneckým vřeskem, bohatýrským hvizdem: „Siváku, buráku, věští ryšáku! staň přede mnou, jako list před travou!“ Kůň běží, země se třese, z uší jemu dým jako sloup, a ze chrápy plamen fučí. Když přiběhl, zůstal tiše stati před stařečkem. „Tuhle máš, milý synu, koně, užívej ho až do smrti.“ Pak ukázal mu taky celou úpravu, totiž kopí, válečnou palici a meč ocelový.

Potom si stařeček zase do hrobu lehl a hlupec na hrobě seděl až do rána. Ráno ptali se ho bratři: „Kdes, hlupče, byl?“ – „A, kde bych byl?“ řekl, „hlídal jsem u tatíčka na hrobě.“ – Navečer řekl druhý bratr hlupcovi: „Jdi a hlídej také za mne, dám ti za to koláč.“ Hlupec byl rád, vzal koláč a šel zase hlídat. I vedlo se mu tak jako včera: otec jeho vstal, a vida tu zase nejmladšího syna, daroval mu ještě krásnějšího koně, řka: „Když ti ho bude potřebl, taky tak zahvízdni.“ – Třetího dne večer, když bylo na hlupcovi, aby šel hlídat, nedali mu bratři žádného koláče, nýbrž opálenou kůrku chleba. Otec zase z hrobu vstal a dal jemu třetího, ze všech nejkrásnějšího koně, i doložil: „Jen ničeho neříkej svým bratrům. A nyní, milý synu! již více mne neuvidíš.“ – Potom doma začali se bratři dělit o jmění otcovské, i rozdělili je oba bratři mezi sebe, a hlupec řekl: „Což, bratři, mně nic?“ A oni odpověděli: „Ty bud rád, že tě budeme živiti.“

Nedaleko té vsi, kde hlupec zůstával, bylo město a v tom městě král, který měl tři dcery na vdaní. Jednou povolal ty dcery k sobě a

řekl: „Milé dcery! už nyní jste všechny dospělé; je čas, abyste se hleděly vdátí.“ I dovolil jim, aby si každá ženicha vybrala. Tehdy prosila nejmladší dcera jeho: „Dejte mí, otče, vyměřiti soudní místo a na tom místě postavíti dvanácte věnců, a kdo si mne chce vzíti, bude povinen na koni všech dvanácte věnců přeskochiti. A dejte to, otče, rozhlásiti po všech zemích, aby se všickni sjeli, i ustanovte, ku kterému dni se mají sjížděti.“ Král, maje svou dceru rád, po vůli její tak učinil. I rozhlásila se ta novina všude, až i do té vesnice přišla, kde hlupec se svými bratry zůstával. Když přicházel určitý den, strojili se bratří jeho do města se podívat, kterak králové a mohutní bohatýrové přeskakovat! budou na koních přes dvanácte věnců. Vida hlupec, že bratří jeho se strojí na cestu, tázal se jích: „Bratří, kam pak pojedete? vezměte mne taky sebou!“ – „I kam bys ty jel? zakřiklí ho bratří, „snad abychom tě vzali za strašidlo!“ – Jakmile odejeli, slezl hlupec s peci a řekl švakřinám: „Dejte mi košík, půjdu do lesa na houby, když mne bratří sebou nevzali.“ Ty mu daly košík a hlupec šel. Když přišel do lesa, pověsil košík na strom, hvízdnuv mládeneckým vřeskem, bohatýrským hvizdem: „Siváku, buráku, věští ryšáku! staň přede mnou jako list před travou.“ Kůň běží, země se třese, z uší jemu dým jako sloup a ze chřipí plamen fučí; když přiběhl, zůstal před Ivanem hlupcem tiše stati, Ivan jemu vlezl v ouško a druhým ouškem zase vylezl, i stal se tak krásným mláďencem, že nelze ani pomyslíti, ani sobě představítí, ani y pohádce vypraviti, ani perem vypsati. Potom vsedl na svého dobrého koně a jel přímo k městu; dohoniv svých bratří, začal je bičem mrskati, proč že se mu z cesty nevyhýbají. Když přijel k tomu soudnému místu, bylo již zavřeno rohatkami, ale diváci, vidouce takového krásného bohatýra, oddělali rohatky a vpustili jej. Králové a bohatýři všickni se jemu a jeho krásnému koni divili a rádi by byli věděli, kdo to? ale nikdo se ho neosmělil tázati. Přišel čas, aby skákali přes věnce a nikdo nemohl jich více přeskochiti než toliko tři. Když přišel pořádek na hlupce, tehdy se napřed několikrát rozjel po soudním místě, potom se rozehnal k věncům a přeskochil jich šest. Vida svou nehodu, že nemůže všech dvanáct přeskochiti, rychle odtud ujel zase do lesa, tu se přestrojil a propustil koně, řka: „Jdi, dobrý koni! běžej po širých polích, po zelených lukách a, když tě zavolám, zase přijď.“ Potom vzal košík a nasbíral plný hub, jaké

našel, i přinesl je domů. Švakřiny jeho, vidouce, že nese samé prašivky, rozhněvaly se na něj a řekly: Co's, hlupce, takových hub nasbíral? leda bychom je daly tobě sníst!" A hlupec řekl: „Hleďte! jdu a nasbírám hub a ještě se nezachovám!" Potom, když bratří přijeli domů, vypravovali obšírně, co všechno viděli a taky o tom bohatýru, který jich cestou dojel, že byl takový krásný, ale prý opovázlivý, „nemilosrdně nám vypráskal, že jsme se mu s cesty nevyhnuli.“ Hlupec na peci sedě řekl: „Hleďte, bratři, jak jsem já vám vypráskal!" – „Co to, hlupče, žvastáš!" zakřikli ho bratří, „sed na peci a mlč; jestliže to někdo uslyší, svážou tě a nás taky.“ – Druhý a třetí den bylo všechno zase tak jako první, kromě toho, že Ivan hlupec podruhé přiskočil devět a po třetí všech dvanácte věnců. V tu chvíli vytiskla mu nejmladší dcera královská na čele jasnou hvězdu, ale Ivan opět ujel, zavázal si čelo hadrem a sedl doma na pec. Potom vdaly se starší dcery královské za dva královice. Tehdy prosila dcera nejmladší otce svého, krále, aby dal po celé zemi své rozhlásiti, by se každý v určitý den k němu dostavil na oběd; myslila si, že taky přijde ustanovený její ženich. I vypravili se bratří Ivanovi taky do města a vzali na přímlovu svých žen Ivana hlupce sebou. Při stole nejmladší dcera královská roznášela nápoje a když přišla k Ivanovi, vidouc, že má hlavu hadrem zavázanou, tázala se ho, proč to? „Byl jsem v lese na houbách," odpověděl Ivan, „upadl jsem a poranil jsem se.“ Ale královská dcera nevěřila. Ivan musil hadr odvázati a byla od hvězdy záře po celém paláci. I hned ho vedla ku králi a řekla: „Hle, můj ženich, kterého jsem hledala!" A král, ač nerad, dal k tomu sňatku povolení. Po svatbě vykázal jím zvláštní pokoje a řekl své dceři, že muže jejího, Ivánka hlupce, už nikdy nechce viděti.

Potom dozvěděl se král, že po jeho zakázaných lukách běhá jelen zlatorohák, i přikázal těm dvěma svým zeťům, aby ho chytili. Zeťové dali si osedlati dva koně a jeli do těch luk. Tehdy řekla nejmladší královna muži svému: „Co doma sedíš, ničeho nevěda? Ti dva otcovi zeťové jeli hledat v zakázaných lukách jelena zlatoroháka a ty sedíš!" – „Jak to mám vědět?" odpověděl hlupce, „jdi a popros otce svého, aby mí dal nějakého, třeba špatného koně.“ Žena jeho šla a král poručil mu dáti koně hubeného. Ivan vsedl si na něj bez sedla a jel do pole; tu s něho slezl, odřel jej a nechal ležeti, řka: „Tuhle

vám, straky a vrány, král dává lahůdku!“ Potom hvízdnul, houknul mládeneckým hvizdem, bohatýrským pokřikem: „Siváku, buráku, věští lišáku! staň přede mnou jako list před travou,“ Kůň přiběhl, Ivan jemu prolezl ouškama a přistrojil jej: dal mu sedélko čerkeské, podpružku bucharskou, dvanácte podpruh z hedvábí šemachanského: hedvábí se netrhá, ocel se netře, arabské zlato v blátě nerzaví. Jako pták letěl Ivan na koni svém po zakázaných lukách a brzy jelena zlatoroháka chytil. Potom jej uvázal za rohy a vyvedl na cestu; tu si postavil plátěný stan, koně i jelena přivázal a lehl si. Ti dva královičové jezdili po polích a nikdež nemohli toho jelena najiti; i vrátili se po té cestě zpátky, chtějíce králi říci, že takového jelena není. Tu spatřili stan a při něm jelena přivázaného, i řekli mezi sebou: „Hle, Bratře, stan toho bohatýra, jenž přijel na soudní místo, a hle také jelena přivázaného! pojďme k němu a poprosme ho uctivě, aby nám toho jelena za jakoukoli cenu prodal“ I smekli klobouky a vešli do stanu a hluboko se hlupcovi poklonivše řekli: „Milostivý pane! přijeli jsme koupit vašeho jelena.“ A hlupec odpověděl: „Rád bych vám ho prodal, ale ne-ulovil jsem ho, abych ho prodával za peníze, nýbrž za jistou věc.“ – „A za jakou?“ tázali se královičové. A hlupec odpověděl, že to věc nepatrná, jen z nohy po prstu. Královičové, chtějíce se králi, tchánu svému, zalíbiti, k té koupě se odhodlali, szuli se a hlupec jim každému uřízl prst; potom se zas obuli, vzali s sebou jelena a jeli domů. Ivan pak ty prsty schoval do kapsy, sebral stan, vsedl na svého koně a jel k tomu místu, kde nechal ležeti koně královského; tu koně svého propustil a vida na té mrše mnoho vran a strak, hodil mezi ně klackem a mnoho jich zabil. Potom je uvázal i s tou koňskou kůží na provaz a smýkal to za sebou do dvora královského. A bylo tu právě veliké veselí, že zeťové přivedli králi jelena. Tehdy hlupec šel pod okna a zavolal silným hlasem: „Milostivý pane! daroval jste mi koně, ale nemohl mne domů dovézt; tuhle jsem vám přinesl jeho kůži a při tom něco zvěřiny na vaše veselí.“ Král a ty dvě dcery velmi se tomu smáli a hlupec hodil zvěřinou i šel do svého pokoje. Potom přišla jeho žena, vypravujíc, kterak se jí smály sestry její, že se za něho vdala; ale on řekl: „Nechť se smějí; přijde čas, že ty se jim budeš smáti.“ – Brzy potom zase uslyšel král, že po jeho zakázaných lukách běhá svinka zlatoštětinka se dvanácti prasátky, i povolal k sobě své dva zetě a

žádal jích, aby mu tu svínku s těmi prasátky chytili. Zeťové dali si ihned osedlati koně a jeli. Potom za nimi vyjel také Ivan na koni, kterého mu žena jeho opět na králi vyprosila, a když přijel do pole, toho koně zase zabil a svého koně si zavolav, brzy svínku zlatoštětinku chytil a zeťům královským týmž způsobem, jako prvé, zase prodal, dostav za ni z ruky po prstu. Pak po nějakterém čase povolal k sobě král opět své dva zetě a řekl jim: „Za třikráte devíti zeměmi, ve třicátém cařství v podslunečném panství je sosna celá zlatá a větve její stříbrné a na ní sedí ptactvo rajske, zpívajíc písně carské; a chce-li kdo tu sosnu mít, ať ulomí jednu větvíčku a přiveze ji do své země a vsadí ji, tehdy mu na druhý den taky taková sosna jako v tom panství vyroste. I prosím vás, milí zeťové! prokažte mi tu službu a tu sosnu mi přivezte: dám vám za ní polovici svého království.“ Zeťové, chtějíce dostati polovici království, rozloučili se se svými ženami i s králem a vydali se na cestu. Tehdy nejmladší dcera pověděla svému muži hlupci, kam otec její poslal oba zetě a co jim přislíbil. Hlupec jí řekl: „Jdi a popros krále, aby mi dal nějakého třeba hubeného koně.“ Žena jeho šla a král, usmívaje se, řekl: „Milá dcero! Tvůj hlupec chce mě ve dvorci o všechny koně připravit.“ Ale dcera pravila: „Nejmilejší otče! Prosím vás nyní naposled.“ Král poručil jemu dáti koně, ale Ivan zase tak učinil jako prve: přijev za město odřel jej a nechal ho na polí strakám a vranám, řka, že jím král posílá lahůdku. Potom zavolal svého koně, osedlal, vsedl na něj a bil i bodal jej; a kuň se rozhněval, od země se oddělal, vznášel se výše lesa stojícího, níže oblaku běžícího, hory a doly pod nohama propouštěl a malé říčky chvostem zastílal. Jel takto svou cestou – dlouho-li, krátko-li? blízko-li, daleko-li? Rychle se pohádka vypravuje, ale zdlouha se skutek naplňuje! – až konečně přijel na to panství a k té zahradě, kde byla ta sosna. I vešel tam a ulomil z té sosny větvíčku. Tu vidí podle ní dvě studánky, ve kterých byla živá i mrtvá voda, i nabral každé té vody zvláště do lahvičky a pak bez meškání vyšel ze zahrady, vsedl na svého koně a jel zpátky domů. Prve však než přijel k městu, rozbil zase při silnici svůj plátěný stan, postavil sosnu podle stanu a lehl si, aby odpočinul. I jeli tudy královi zeťové zase domů s nepořízenou a vidouce stan a podle něho tu sosnu, koupili ji od Ivana hlupce za řemen ze svých zad a přijevše do města, podali ji králi. Král maje z ní velkou radost dal

vystrojiti slavné hody a když byli v nejlepším veselí, přinesl mu hlupec do dvorce zase kůži s jeho koně a při tom něco vraní a stračí zvěřiny na ty hody. A když mu potom žena jeho vypravovala, kterak se jí všickni smáli, řekl: „Jen nech, přijde čas, že i ty se jim smáti budeš.“ Potom po některém čase řekl jednou Ivan své ženě: „Zejtra se obleč v nejpěknější šaty své.“ Druhý den pak vyšel do pole, zavolal svého koně, proměnil se a jel zase do města. Když přijel do královského dvorce, byla tam právě veliká hostina. Tehdy vyšel král se svými zeti a s ministry jemu vstříc, i uvedl jej za stoly dubové, na nichž byla jídla cukrová a nápoje medové, i počali píti, jisti a veseli býti. Když pak se rozveselili, začali rozmlouvati a Ivan, sedě podle krále, řekl jemu: „Milostivý pane! Slyšel jsem, že máte tři dcery a všechny vdané; dva zetě vaše tu vidím, ale třetího nevidím.“ Král odpověděl: „Příteli můj! Dcera moje nejmladší vzala sobě hlupce, pročež jsem nařídil, aby ze svých pokojů nevycházel“ – „A já schválně proto přijel,“ řekl Ivan, „abych se s vaší nejmladší dcerou oženil“ Král byl tomu velmi rád, i řekl, že toho hlupce vyžene ze své země. Na to vstal Ivan se svého místa, řka: „Milostivý pane! Vy pro mne chcete ze země vyhnati své nejmladší dcery muže, hlupce, nuže vezte: že já to jsem!“ Tehdy král počal jej radostně líbati a taky dcera jeho přistoupila, kterou Ivan vroucně objal. Potom řekl králi: „Dovolte, milostivý pane, abych se otázel, proč vaši milí zeťové sedí za stolem v rukavičkách?“ A král odpověděl, že mají bolavé ruce. Na to řekl Ivan, on že je výborný doktor a prosil krále, aby nařídil, by ty rukavičky svlíkli. I musili tak učiniti, a tu se shledalo, že jím každému na ruce chybělo po prstu. Král se táže, jak přišli o své prsty? A hlupec odpověděl: „Vím, jak o ně přišli.“ I vyndal je z kapsy a králi ukázal: „Tuhle jsou, dali mi je za svinku zlatoštětinku.“ Potom k žádosti jeho nařídil král, aby szuli obuv a shledalo se, že jim také na nohou chybovalo po prstu. I řekl Ivan: „Tuhle jsou ty prsty, dali mi je za jelena zlatoroháka.“ Konečně musili se zeťové svléci a Ivan ukázal králi, že měli na zádech po řemenu vyřezáno, i vyndav ty řemeny z kapsy, řekl: „Tuhle jsou jich řemeny!“ Král vida to velmi se na ně rozhněval, Ivan pak vyndav z kapsy dvě lahvičky se živou a s mrtvou vodou, přiložil ty řemeny a ty prsty zase, kam náležely, pokropil je mrtvou vodou a v okamžení přirostly; potom je pokropil živou vodou a nebylo po ráně ani památky. Tehdy zeťové,

jsouce vyléčení, děkovali jemu a prosili za odpuštění, že, neznajíce ho, jemu se prve smáli, a Ivan rád jim odpustil.

Potom Ivan se svou královskou chotí v té zemi šťastně panoval.

Ilja Muromec a Slavík loupežník.

V městě Muromě byl jeden sedlák a měl syna, říkali mu Ilja Muromec. Ten seděl sedátkem (jako děti sedají) třicet let, potom vstal a chodil, cite v sobě sílu velikou, i udělal sobě zbroj bojovnickou a osedlal dobrého koně. Potom prosil otce a matky, aby jej odpustili do slavného města Kyjeva Bohu se pomodlit a knížeti Vladimírovi Kyjevskému se poklonit. Otec i máť dali jemu na cestu své požehnání a Ilja Muromec jel. Když přijel do tmavého lesa, přepadli jej loupežníci, chtějíce mu odejmouti dobrého koně; Ilja však pustil na ně kalenou střelu a loupežníci se mu poddali. I propustil je s napomenutím, chtějí-li živi býti, aby se toto více neopovažovali. Když přijel k městu Černigovu, stálo tu veliké vojsko nevěřících, chtějíc města dobytí, chrámy boží zkaziti a vojvodu Černigovského zajmouti. Ilja oddav se vůli boží počal pro víru křesťanskou nepřátele kopím zabíjeti a všechny je pobiv, cařovice nepřátelského zajal a do města odvedl. Tu měšťané i kníže Černigovský slavně jej přijali, vyčastovali a propustili dále. Od Černigova jel Ilja Muromec k městu Kyjevu přímou cestou, kterou jíz třicet let zaléhal Slavík loupežník, nepropouštěje nikoho; a nezabíjel mečem nýbrž svým hvizdem loupežnickým. Ilja vyjev do pole, viděl poprisky jeho, i jel po nich, až přijel do lesů Brjanských bahnitých, k řece Smorodince. Slavík rozbojník tuše svůj konec a neštěstí, nechtěl Ilji k sobě připustiti na dvacet verst, i zahvízdal silně; ale srdce bohatýrské se neustrašilo. Potom na deset verst ještě silněji zahvízdal, až z toho hvizdu pod Iljem kůň klopýtnul. I přijel Ilja Muromec až pod samé hnízdo, které svito bylo na dvanácti dubech; a Slavík loupežník na hnízdě sedě, vši silou zahvízdal, chtě jej usmrtni. Ilja položil kalenou střelu na svůj tuhý luk a spustil na hnízdo Slavíkovo, i vystřelil jemu pravé oko; Slavík loupežník svalil se s hnízda jak ovesný snop. Ilja pevně ho přivázal ke svému ocelovému střemenu a jel ke slavnému městu Kyjevu. Na cestě stály dvory Slavíka loupežníka, a když Ilja přijel k nim, hleděly z oken loupežníkovy tři dcery. Dcera nejmladší, spatřivši ho, zavolala na své sestry: „Hle, náš tatíček jede s kořistí a veze k nám chlapa přivázaného ke střmenu.“ A starší dcera pohleděvši hořce zaplakala: „Nejede to náš tatíček, než nějaký

člověk neznámý a veze našeho tatíčka.“ I zavolaly na své muže, aby jeli proti tomu člověku a tatíčka mu vzali. Mužové jich, silní jonáci, vyjeli proti Iljovi na dobrých koních, chtěje jej vzít na ostrá svá kopí. Ale Slavík loupežník řekl jim: „Zeťové moji milí: nechtějte v hanbu přijít a nedrážděte takového silného bohatýra, jest-li vám milý život; raději ho pokorně poproste do domu mého na číši zeleného vína.“ Ku prosbě jich zahrnul Ilja do domu, neznaje jich zlosti. Starší dcera vytáhla vzhůru na řetězích železnou podvratnici, chtějí ji na něj spustiti; ale Ilja spatřiv ji na vratech, probodl ji kopím. Když přijel do města Kyjeva na knížecí dvůr, ptal se ho kníže Kyjevský, kterak mu říkají a odkud je rodem? a slyše, že z města Muroma, tázal se dále, kterou cestou přijel? Ilja vypravoval, že jel na Černigov a že tu porazil vojsko nevěřících; pak odtud že jel přímou cestou a jal silného Slavíka loupežníka i přivedl s sebou. Tu rozhněval se kníže Vladimír a řekl: „Co lžeš?“ Slyšíce to bohatýři Aleša Popovic a Dobryně Nikytic, šli se na Slavíka loupežníka podívat, a ujistili knížete, že skutečně tak. Tehdy přikázal kníže přinést Iljovi číši zeleného vína. I zachtělo se knížeti uslyšeti loupežnický hvizd. Ilja zavinul kníže i s kněžyní v šubu sobolí, a vzav je pod rameno, zavolal Slavíka, i přikázal, aby zahvízdal polouhvizdem slavičím. Ale Slavík loupežník zahvízdal celým hvizdem loupežnickým i ohlušil bohatýry tak, že upadli na zem. A za to Ilja Muromec ho zabil. Ilja se pobratřil s Dobryně Nikyticem, a pak si dali osedlati koně i vyjeli si do pole. Jezdili tři měsíce a žádného odpůrce nanalezli; až tu potkali pocestného žebráka: měl huni na sobě, vážila padesát pudů, klobouk devíti pudů, a berlu desíti sáhů. Ilja rozjel se na něj, chtěje s ním zkusiti svou sílu. Vida jej žebrák, řekl: „Hoj, Iljo Muromče! což se nepamatuješ, že jsme spolu chodili do školy? a nyní se na mě na žebráka rozjíždíš jako na nějakého nepřítele! a toho nevíš, že na slavné město Kyjev přišlo veliké neštěstí: přijel nevěrný silný bohatýr, nečistý Idolisko, hlavu maje jako pivní kotel, a záda na sáh, brvy od sebe na píd', uší od sebe, s kalenou střelou, a sní pokaždé býka. a vypije kotel piva; a kníže Kyjevský velmi toho lituje, že's ho v takové nesnázi opustil.“ Ilja vzal na se žebrácký oděv a jel přímo na knížecí dvůr i zavolal hlasem bohatýrským: „Hoj, kníže Kyjevský! pošli mně, pocestnému žebrákovi, almužnu.“ Spatřiv ho kníže, řekl: „Pojď ke mně do pokojů, žebráče! dám ti jísti

a pít, a na cestu dar na zlatě.“ I vešel žebrák do pokojů a stál u peci, dívaje se. Idolisko chtěl jisti. I přinesli mu celého býka pečeného, a on jej snědl i s kostmi. Potom chtěl pít. Přineslo mu dvanáct lidí kotel piva, a on vzav jej za uši, celý vypil. I řekl Ilja Muromec – „Můj tatíček měl obžernou kobyly, ožrala se a zdechla!“ Idolisko nemoha toho snést, řekl: „Hoj, ty žebráče pocestný! co mě strkáš? třeba mi tě jen do ruky vzít a druhou připlácnoutí, a bude omáčka! však nejsi, jaký byl u vás Ilja Muromec: a já bych se i s tím potkati chtěl!“ – Tehdy víz, jaký jest!“ řekl Ilja Muromec, a odhodiv klobouk, udeřil ho do hlavy jen polehoučku – a stěnu domovní jím prorazil, a pak vzal trup i vyhodil tou derou ven. A kníže za to poctil Ilju Muromce pochvalou velikou i pojal jej v počet silných mohutných bohatýrů.

Sněhurka.

Byl jeden sedlák, jménem Ivan, a žena jeho, jménem Marie; byli už staří a neměli žádných dětí, i rmoutili se proto velmi. Jednou v zimě, když mladého sněhu napadlo po kolena, děti venku lepily z něho bábu a Ivan s Marií dívali se mlčky na ně oknem. Tu se Ivan usmál a povídá: „Pojď, ženo, slepíme si spolu taky bábu.“ – „A což?“ řekla stará vesele, „pojďme, můžeme si k starosti taky zadovádet. Ale nač bábu lepit? slepíme si raději ze sněhu děťátko, když nám pán Bůh nedal živého.“ – „Co pravda, to pravda,“ řekl Ivan, vzal čapku a šel se starou na ohradu. A skutečně začali ze sněhu lepit děťátko; udělali tílko, ručičky, nožičky a přidělali nahoře hroudu jako hlavičku. – „Pomáhej pán Bůh!“ řekl kdosi, jda mimo. – „Děkujem pěkně!“ odpověděl Ivan. „Boží pomoc ke všemu dobrá,“ doložila žena, – „Což pak to děláte?“ – „Inu, jak vidíš!“ řekl Ivan. „Sněhurku,“ doložila stará i zasmála se. – Potom přidělali nosíček a bradičku, udělali dva důlky pro oči a sotva že Ivan taky ještě hubičku vyznamenal, začalo děťátko dýchat, otevřelo pěkné modré očičky, kroutilo hlavičkou jako živé a zatřepalo ručičkami a nožičkami ve sněhu, zrovna jako děťátko v plénkách, „Ach, Ivane, Ivane!“ volala žena plna radosti, „pán Bůh nám dal děťátko!“ i začala Sněhurku objímat. A se Sněhurky sloupl se sníh jako skořápka s vajíčka, a už byla skutečně živým děvčátkem. „Ach, má drahá Sněhurečko!“ volala stará i běžela s ní do světnice. A Sněhurka rostla, ne po dnech, ale po hodinách, a co den byla větší. Sedlák i selka měli z ní radost převelikou; děvčata ze vsi přicházela k nim, strojila ji, rozmlouvala s ní, zpívala ji písně, hrála s ní všeliké hry, i naučila jí všemu, jak co sama dělala. I vyrostla Sněhurka za tu zimu tak jako třináctileté děvče, a byla velmi čiperná, všemu rozuměla, o všem hovořila; a byla běloučká jako sníh, očka měla jako nezabudky a rusavé vlásy až po pás; jen žádného ruměnce neměla v tváři, jakoby v ní ani živé krve nebylo. Ale i bez toho byla tak krásná a při tom tak dobrá a ke všem přívětivá, až srdce nad ní plesalo. „Hleď, Ivane!“ říkala stará muži svému, „přece nám pán Bůh daroval k starosti radost! můj srdečný zármutek přece pomínul!“ – A Ivan jí říkal: „Bud pán Bůh pochválen! netrvá na

světě věčně radost a zármutek taky bez konce není.“ Minula zima. Slunéčko nebi začalo hrát, na lukách zazelenala se tráva a v povětří šveholil skřivánek. Už i děvčátka sebrala se v podevsí v chorovod a začala zpívat: „Vesno krásná! na čem jsi přišla? na čem jsi přijela?“ – „Na rozsošce, na brance!“ – A Sněhurka začala být nějak smutna. – „Co ti je, dítě mé?“ říkala stará, „jsi-li churava? zdali tě někdo uhranul?“ A Sněhurka na to: „Nic mi není, matičko! jsem zdráva.“ – Roztál poslední sníh, sady i luka oděly se květem, slavík i všeliké ptactvo začalo zpívat a všecko na božím světě se rozveselilo. A Sněhurka byla ještě smutnější, vyhýbala se družkám a pořád se před sluncem ukrývala do stínu. Jen když přšelo a za soumraku bývala veselejší, a když jednou přišla bouřka a napadlo krup, měla z toho takovou radost, jakoby to byly perle. Ale když pak opět vysvitlo slunce a kroupy rozhrálo, plakala Sněhurka pro ně tak, jakoby sama taky se chtěla slzami rozplynout. – Minulo jaro, přišel svatého Jana den. Děvčata ze vsí sbírala se do háje na veselí a stavěla se taky pro Sněhurku. „Pusť, pusť taky s námi Sněhurku!“ prosila. Stará bála se ji pustit, a Sněhurce samé jaksi se nechtělo s nimi jít; ale odepřít jim toho nemohly. „Jen mi, děvčátka, dejte na Sněhurku pozor,“ domlouvala stará, „však víte, že jí chovám jako oko v hlavě.“ – „Dáme, dáme!“ křičely dívky vesele, vzaly Sněhurku za ruku a běžely s ní do háje. Tam vily sobě věnečky, vázaly z kvítí kytky a zpívaly své smutno veselé písně. A Sněhurka byla s nimi pořád. A když zapadlo slunce, složily dívky z trávy a z drobného roští hranici, zapálily ji a postavily se všechny řadou jedna za druhou, majíc každá na hlavě věneček, a Sněhurku postavily nejzáze. „Dívej se,“ řekly, „jak my poběhnem, a běž taky za námi, pozadu nezůstávej!“ Po té začaly zpívat kupadelní píseň a skákaly jedna po druhé přes oheň. Vtom něco vzadu za nimi zašumělo a žalostně zavzdechlo: „Ach!“ Uleknuty hleděly jedna na druhou a zpozorovaly, že Sněhurky mezi nimi není. „Snad se nám schovala,“ řekly a rozběhly se jí hledat; volaly, houkaly, ale nikterak jí nemohly najít „Snad utekla domů,“ řekly potom a běžely do vsi – ale Sněhurky ani ve vsi nebylo. Hledaly ji druhý, třetí den, prohledaly celý háj, ale po Sněhurce nikdež ani památky! Kam se poděla? Snad že ji odvěklo dravé zvíře aneb odnesl loupežný pták?... Nikoli; ale když Sněhurka běžela za družkami a skočila přes oheň, tu nenadále

vznesla se vzhůru lehkou parou, svinula se v tenounký obláček i
zaletěla do výsosti podnebeské.

O žabce královně.

Byl jeden král a měl tři syny. Jednou je k sobě povolal a řekl: „Milé děti! Jste už nyní dospělí; máte čas, abyste se postarali sobě o nevěsty. Udělejte si každý po střelce, jděte na zakázaná luka a vystřelte v rozličné strany. V který dům či střela padne, v tom sobě vezme nevěstu.“ Královicové udělali sobě po střelce, vyšli na zakázaná luka a vystřelili: nejstarší bratr v pravou stranu, prostřední v levou, a nejmladší, který se nazýval Ivan bohatýr, pustil svou střelu přímo. Potom šel každý hledat své střelky. Nejstarší bratr našel svou střelku u ministra a prostřední u jenerala, i obadva pojali za ženy jích krásné dcery. Ale Ivan bohatýr dlouho nemohl najiti střelky své a byl velmi zarmoucen; celé dva dni chodil po lesích a horách, a na třetí den zašel v bahno i spatřil velikou žabu, ana v hubě držela jeho střelu. Ivan bohatýr chtěl ujiti a od své nalezené střely upustiti; ale žabka zavolala: „Kva-kva! Ivane bohatýře, pojď ke mně a vezmi si svou střelku, sic nikdy z tohoto bahna nevyjdeš.“ Po těch slovech žabka se převrhla – a v tom okamžení vyskytla se tu překrásná besídka. Ivan bohatýr vešel do besídky. „Vím,“ řekla žabka, „žes už třetí den nic nejedl; nechceš-li něčeho pojisti?“ Po té žabka opět se převrhla – a hned se tu vyskytl stůl se všelikým jídlem a pitím. Ivan bohatýr sedl za stůl a najedl i napil se. „Poslouchej,“ řekla mu žabka, „tvá střela zalítla ke mně, ty si mě musíš vzíti za ženu; pakli nevezmeš, nevyjdeš z tohoto bahna.“ Ivan bohatýr se zarmoutil a nevěděl, co dělati; potom se rozmyslil a vzal žabku s sebou i přinesl ji domů. Bratří i nevěsty začali se mu vysmívati. Nastal den, v který se musil Ivan bohatýr oženiti: on jel v kočáře a žabku nesli do dvorce na zlaté míse. Když nastala noc a ženich s nevěstou odešli do svých pokojů, snála žába se sebe žabí kůží a udělala se překrásnou pannou; a za dne opět se proměnila v žabu. Ivan bohatýr byl s ní spokojeně i šťastně živ. Po některém čase dal si král své syny zavolati a řekl jim: „Milé děti! nyní jste už všickni tři ženatí; rád bych, aby mi vaše ženy, a mé nevěsty, udělaly každá košili.“ Po té jim dal po kusu plátna a řekl, aby ty košile byly do zejtrka hotovy. Starší bratří přinesli plátno svým ženám, a ty hned začaly svolávati komorné, matičky a selské krásné panenky, aby jim

pomohly košili ušiti. Komorné a matičky hned přiběhly a daly se do práce: některá stříhala, některá šila. Mezitím poslaly nevěsty služku se podívat, jak bude žabka košili šiti. Jak služka vstoupila k Ivanu bohatýru do pokoje, tu on právě přinesl plátno a smutně je položil na stůl. „Což jsi tak smuten, Ivane bohatýře?“ řekla žabka, a on odpověděl: „Kterak nemám býti smuten? Otec přikázal, aby z tohoto plátna jemu do zejtrka ušita byla košile.“ – „Neměj žádné starosti,“ řekla žabka, „a jdi spat; ráno bývá moudřejší nežli večer – všechno se to udělá.“ Po té vzala nůžky a rozstříhala to celé plátno na malé kousky; potom otevřela okno a vyhodila je ven na vítr i řekla: „Bujní větrové! rozneste ty kousky a ušíte tchánovu košili.“ Služka šla a pověděla královnám, že žabka celé plátno rozstříhala na malé kousky a vyhodila oknem. Ty smály se žabce a řekly: „Co as její muž zejtra králi přinese!“ Na druhý den, když Ivan bohatýr se vyspal, podala mu žabka košili: „Tu máš, milý Ivane bohatýře! Dones tu košili svému otci.“ Ivan bohatýr vzal košili a donesl ji svému otci, a starší bratří také své košile přinesli. Napřed jí králi podal nejstarší bratr; král podíval se na ni a řekl: „Ta košile je tak ušita, jak obyčejně šijou.“ Potom se podíval na tu, kterou druhý syn přinesl a řekl, že ta košile nic lepší ušita není. Ale když nejmladší syn jemu košili podal, nemohl se král ani dost nadiviti; nebylo na ní ani jedinkého švu znáti. I řekl: „Tu košili mi dávejte jen v největší svátky.“ Podruhé král zase povolal k sobě syny své a řekl jim: „Milé děti, rád bych věděl, umějí-li vaše ženy vyšívati zlatem a stříbrem; naberte sobě hedbáví, stříbra i zlata, aby mi do zejtrka udělala každá po koberci.“ Zeny starších královičů začaly svolávat komorné, matičky a selské krásné panenky, aby jim pomohly vyšívati koberece. Ty hned přišly a začaly vyšívati: některá stříbrem, některá zlatem. Mezitím opět poslaly služku se podívat, co bude žabka dělati. Ivan bohatýr přinesl si domů zlato, stříbro i hedbáví a byl velmi smuten. Žabka, sedíc na stolici, řekla: „Kva, kva, kva! Což jsi tak smuten, Ivane bohatýře?“ – „Kterak nemám smuten býti? Otec poručil, aby tím stříbrem, zlatem a hedbávím do zejtrka byl vyšitý koberec.“ – „Neměj žádné starosti,“ řekla žabka, „jdi spat, ráno bývá moudřejší nežli večer.“ Po té vzala nůžky a všechno hedbáví rozstříhala, stříbro i zlato roztrhala a vyhodila oknem, řkouc: „Bujní větrové! Přineste mi ten koberec, kterým můj otec zakrýval okna.“ Když to služka všechno nevěstám

vyprávěla, umínily si, že také tak udělají. I čekaly dlouho, ale vidouce, že větrové jim kobercův nepřinášejí, poslaly koupit stříbra, zlata i hedbáví a daly se do vyšívání koberců jako prvé. Ráno, jakmile Ivan bohatýr vstal, žabka mu koberec podala. Tu všickni tři bratří přinesli své koberce k otcí; on pak vzal koberec napřed od nejstaršího, podíval se naň a povídá: „Ten koberec hodí se na koně; aby nezmokli.“ Podíval se druhému na koberec a řekl: „Ten se může prostírat v předním pokoji, aby si oň utírali nohy.“ Potom vzal koberec od nejmladšího syna, divil se a řekl: „Tímhle kobercem mi prostírejte stůl jen o slavnostech.“ Koberec Ivana bohatýra dal schovati a druhým synům koberce vrátil, řka: „Doneste je svým ženám a řekněte, aby si jich nechaly!“

Potom po třetí řekl král synům svým: „Nyní, milé děti, rád bych, aby mi vaše ženy, každá sama, upekly po chlebu.“ Když o tom královny uslyšely, ihned poslaly služku se podívat, co bude dělati žabka. V tu chvíli přišel Ivan bohatýr do svých pokojův a byl velmi smuten. „Kva, kva, kva! což jsi tak smuten?“ tázala se ho žabka. – „Jak pak nemám smuten býti? Otec poručil, abys mu upekla chléb,“ – „Neměj žádné starosti, všecko udělám!“ I dala přinéstí díz, mouky a vody: vysypala mouku do díže, nalila vody, udělala těsto, vylila je do studené peci a zahradila, i řekla: „Ať se upeče chléb pěkný, čistý, kyprý a bílý jako sníh!“ – Služka vrátila se k nevěstám a řekla: „Nevím, proč král žabku tak chválí; vždyť nic neumí udělati!“ Když nevěsty to všecko vyzvěděly, umínily si, že taky tak udělají, jako žabka; i zadělaly mouku studenou vodou a vylily do studené peci; ale vidouce, že se jích těsto rozplynulo, daly si přinéstí jiné mouky, zadělaly své chleby teplou vodou a vsadily je do vytopené peci. I bály se, aby se neopozdily, a pospíchaly tak, že té jedné chléb se připálil a té druhé se nedopekl; ale žabka vyndala svůj chléb z peci pěkný, čistý, kyprý a bílý jako sníh. Bratří přišli k otcí a přinesli každý svůj chléb. Král vzal od nejstaršího syna chléb, podíval se naň a řekl: „Takový chléb možná jen z nouze jisti!“ Potom vzal od druhého syna povídá: „Tenhle chléb je taky takový!“ Ale když mu nejmladší syn podal svůj chléb, řekl král, aby mu ten chléb dávali na stůl, když budou hosti u něho. „Milé děti!“ doložil král, „vaše ženy udělaly mi všecko, co jsem poručil, a proto žádám vás, abyste zejtra se svými ženami přijeli do mého dvorce na oběd.“ Královicové

vrátili se k ženám. Ivan bohatýr byl velmi smuten a přemýšlel: „Kterak já s sebou povezu žabku?“ A žabka, sedíc na stolici, otázala se ho: „Kva, kva, kva! proč, Ivane bohatýře, jsi tak zarmoucen?“ Ivan bohatýr odpověděl: „Kterak nemám sermoutiti? Otec poručil nám všem, abychom k němu zejtra přijeli do dvorce s ženami; kterak já tebe tam povezu?“ – „Neměj žádné starosti,“ řekla žabka, „ráno bývá moudřejší nežli večer; jdi spat.“ Na druhý den Ivan bohatýr sebral se a jel do dvorce; a nevěsty poslaly opět služku se podívat, v čem žabka pojede? Tu právě žabka otevřela okno a křikla silným hlasem: „Oh, vy bujni větrové! Leťte tam do mé říše a řekněte, aby přijel nádherný kočár se vši úpravou, se služebníky, hajduky, běhouny a předjíždníky.“ Potom zavřela okno a sedla na stůl. Už se všickni sjeli do dvorce, jen ještě čekali na žabku; tu nenadále běží běhouni, skáčí předjíždníci, a za nimi jede velmi nádherný kočár. Král si myslel, že k němu jede nějaký jiný král anebo královic a šel ho přivítat. „Nechod'te, otče!“ řekl Ivan bohatýr, „jedeť to moje žabka ve skořápce.“ Kočár přijel a z něho vyšla Ivana bohatýra žena a byla tak krásná, že se všickni podivili. Sedli za stůl; žabka, čeho nedopila, to vlila do rukávu a kosti dávala do druhého rukávu. Druhé nevěsty to vidouce, dělaly taky tak: čeho nedopily, vlily do rukávu; čeho nedojedly, dávaly do druhého. Když od stolu vstali, začala hudba hráti a žabka šla tancovat: máchnula jedním rukávem – a hned tu stálo na loket vody; máchnula druhým – a po vodě plavaly husy a labutě, takže všickni, to vidouce, nadiviti se nemohli její chytrosti; a jak přestala tancovati, zmizelo všechno: voda, husy i labutě. Potom šly tancovat druhé nevěsty; a jak máchnuly svými rukávy, všechny postříkaly a kostmi div jim oči nevytloukly. Vtom Ivan bohatýr odešel domů, vzal žabinu kůži a nemeškaje, spálil ji. Potom přijela jeho žena i začala hledat své kožky, a když jí nenašla, řekla: „Nu, Ivane bohatýře! Když jsi nemohl poshověti malý čásek, tedy mne nyní hledej za třikrát devíti zeměmi ve třicátém cařství, v podslunečném panství, a věz, že mi říkají přemoudrá Vasilka.“ Jak to řekla, v okamžení zmizela. Ivan bohatýr dal se do usedavého pláče a šel jí hledat: šel dlouho nedlouho, blízko neblízko; snadno se pohádka vypravuje, ale nesnadno se dílo dělá. I přišel k chaloupce, která stála na kuřích nožkách a sama se obracela. Ivan bohatýr řekl: „Chaloupko, chaloupko! Zůstaň statí k

lesu zadem a ke mně předem!" A chaloupka na jeho slovo zůstala stati. Ivan bohatýr vešel do chaloupky a viděl v předním koutě seděti Babu-Jagu. „Potud o duši ruské tuto neslýcháno, ani jí vídáno; a nyníčko mi duše ruská před očima! Přicházíš-li, Ivane bohatýře, chtěš čili nechteš?" Ivan bohatýr odpověděl, že dílem chtě, dílem nechte, a vypravoval všecko, jak bylo. „Je mi tebe líto," řekla Baba-Jaga, „chceš-li, já ti posloužím, Vasilku přemoudrou ti ukážu: každého dne sem ke mně přilétá odpočívát. Jakmile přiletí, hled, abys ji chytil za hlavu, a jak ji chytíš, bude se ti proměňovati v žabku, v ropuchu, v hada i v jinou neřeš, a naposledy se promění v střelu. Tu střelu vezmi a zlom na dvě; a tak potom ona bude na vždy tvou. Jen dej pozor, když svou ženu chytíš, abys jí nepustil!" Potom Baba-Jaga královice schovala, a sotva ho schovala, tu přiletěla přemoudrá Vasilka. Ivan bohatýr přiloudil se k ní a chytil ji za hlavu; i začala se mu proměňovati v žábu, v ropuchu, a konečně v hada. Ivan bohatýr ulekl se a pustil ji, a Vasilka. v okamžení zmizela. A Baba-Jaga mu řekla: „Když jsi jí neuměl udržet, už nikdy, nikdy víc jí zde nespatriš; ale, chceš-li, jdi k mé sestře, k ní také přemoudrá Vasilka přichází odpočívát. Ivan bohatýr vydal se k druhé Babě-Jaze, ale tu také přemoudré Vasilky neudržel; i šel ještě ke třetí sestře Babě-Jaze. „Jestliže i nyní přemoudrou Vasilku pustíš," řekla, „už nikdy jí nenajdeš." Když se mu Vasilka proměňovala, nepustil jí z rukou; konečně udělala se střelou a Ivan bohatýr střelu vzal a na dvě přelomil. V tom okamžení stála před ním přemoudrá Vasilka a řekla: „Nu, Ivane bohatýře, nyní se ti poddávám!" Baba-Jaga darovala jim koberec samolet, a oni na tom koberci samoletu letěli do svého panství; letěli tři dni a čtvrtého dne spustil se koberec právě do dvorce. Král přivítal syna svého i nevěstu s radostí velikou, vystrojil veliké hody a naposledy udělal na místě svém Ivana bohatýra králem.

O třech královicích.

Byl jeden král a měl tři syny, nejmladšímu říkali Ivan. Když ti synové dorostli, řekl jim jednou otec: „Milé děti! Vidíte, že jsem velmi stár; jestli že mě milujete, prokažte mí laskavou službu. Slyším, že za třikráte devíti zeměmi ve třicátém cařství v podslunečném panství je živá i mrtvá voda, a při tom taky v zahradě jabloň, na které rostou jablka taková, že jimi starý může omládnouti.“ Tehdy řekl nejstarší syn: „Milostivý pane otče! Dovolte, abych nejprve se vydal na cestu.“ Otec byl tomu rád, a královic dal si osedlati koně, a nabral si mnoho peněz a jel – dlouho-li, krátko-li? blízko-li, daleko-li? Snadno se pohádka vypravuje, ale nesnadno se skutek vyplňuje. Konečně se mu cesta ztratila, a před sebou viděl veliké hory a propasti a lesy neproniklé: i nevěda sobě dále porady, vrátil se a řekl otci, že takového panství nikdež není. Potom se vydal druhý syn na cestu a jedá touž cestou jako jeho bratr, přijel taky k těm překážkám a vrátil se domů s nepořízenou. Tehdy prosil nejmladší syn; „Dovolte mi, otče, abych taky jel a se ujistil, zdali skutečně žádného takového panství není.“ Král řekl jemu: „Milý synu! Jsi ještě mlada nesneseš tak obtížné cesty.“ Ale když syn jeho prošítl nepřestával, dal jemu konečně přece své povolení, a Ivan jel Nejel však tou cestou, kterou bratří jeli, nýbrž jinou, a přijel konečně k nějaké velmi pěkné dolině, a prostřed té doliny viděl chaloupku na kuřích nožkách, kteráž se sama obracela. Když k ní přijel, řekl: „Chaloupko, chaloupko! Zůstaň stati k lesu zadem a ke mně předem.“ Na to chaloupka zůstala stati a stála k němu předem, a Ivan královic slezl s koně, přivázał jej a vešel do chaloupky. I seděla v ní Baba-Jaga a zlostně řekla: „Posud o duši lidské tuto neslýcháno, ani jí vídáno! A nyníčko duše ruská před očima! Přicházíš-li chtě čili nechtě?“ Ivan královic odpověděl, že dílem nechtě, ale nad to více dobrovolně; i vypravoval, kam jede. – „Škoda,“ řekla Baba-Jaga, „že tobě nemohu pověditi; ale počkej tu do rána, a zejtra ti dám jiného koně; ten tvůj je velmi ustálý.“ Ráno pak ho vedla do stáje, i půjčila mu svého koně, řkouc: „Jeď přímo cestou, až přijedeš k chaloupce, jako je ta má, zůstává v ní moje sestra; řekni jí, že jsem tě k ní poslala. Ví-li o tom, čeho hledáš, poví

ti. A potom až pojeděš zpátky, mého koně mí zase vrat.“ Potom přijel Ivan královic ke druhé Babě-Jaze, a ta mu také půjčila svého koně i poslala ho ke třetí sestře, která též bydlila v takové chaloupce na kuřích nožkách. Když tam k ní přijel, a vyřídív od obou sester pozdravení, oznámil, kam jede, půjčila mu taky svého koně a pověděla, kudy má jetí a co dělati: „Jinak neprojeděš nežli v noci, a musíš zeď toho města koněm přeskociti; a když budeš v městě, jed' přímo k zahradním vratům. V zahradě tam uvidíš tu jabloň, na které rostou mladící jablka, a podle jabloně ty dvě studánky s živou a mrtvou vodou. Nemeškej se tam a pospěš; a když zase pojeděš přes městskou zeď, dej pozor, abys o žádnou strunu nezavadil, co tu jsou nataženy, sice stane se hluk a nelze bude tobě ujetí,“

Královic jí poděkoval a jel, až konečně přijel v noci na to panství k tomu městu a k zahradě. Tu spatřil u vrat zahradních sloup a na něm dva kruhy, jeden zlatý, druhý stříbrný; i nevěděl, ku kterému kruhu má koně svého přivázati, a protož provlíknul uzdu oběma kruhy a vešel do zahrady. Tu si natrhal mladících jablek a nabral do dvou lahviček živé a mrtvé vody; potom odešel ze zahrady, odvázal koně a jel z města. Ale když skočil přes městskou zeď, nemohl se uhleděti, aby kůň jeho nezavadil o struny; i hned se strhlo po všem městě zvonění, bubnování a střelba. Caři panna to slyšíc, již věděla, co se stalo; bez meškání dala si osedlati koně a pustila se za královicem. Zatím přijel Ivan k první Babě-Jaze; ta mu hned vyměnila koně i pobídla ho, aby co nejrychleji ujížděl. A když brzy potom caři panna k ní přijela a se tázala s neviděla-li tudy jeti anebo jiti nějakého člověka? odpověděla Baba-Jaga, že nikoho neviděla, a pod záminkou, aby si caři panna po tak obtížné cestě odpočinula, zdržela ji u sebe celý den. Druhé dvě Baby-Jagy taky tak učinily a caři panna nedohonila královice až teprve na hranicích jeho panství, kde k němu již neměla moci. „Máš štěstí,“ řekla, „že's mi nepadl do rukou; však buď jist, že tebe navštívím.“ Na to se vrátila domů. Královic dal potom otci svému ty dvě lahvičky s živou a mrtvou vodou a ta mladící jablka, a král učinil jej za to v panování svým nástupcem. Po některém čase jednoho dne, když u krále byla veliká slavnost, pohlédl král náhodou oknem ven a spatřil na zakázané své louce rozbitý stan. I hned tam poslal svého ministra, kdo ten opovázlivec? Ministr přijel ke stanu, slezl s koně, smekl klobouk a

vejda do stanu spatřil, ana tu sedí překrásná panna. I řekl: „Milostivá paní! Zdejší země král žádá věděti, kdo jste a proč jste přijeli?“ Caři panna odpověděla, že král jíž o ní se doví, kdo jest, a že přijela, aby jí vydal svého syna, toho, jenž jest vinen; nevydá-li ho, že celé město rozboří. Král velmi se proto zarmoutil i poslal k ní svého nejstaršího syna, jestli tento vinen? a potom druhého, prostředního; ale caři panna oba domů vrátila, těch že nevolala, ti že vinni nejsou. Tehdy řekl Ivan královic otci svému: „Milostivý pane otče můj! Přiznávám se, že volá mě, neb já jsem vinen; dejte však udělati most od našeho dvorce až k tomu stanu a dejte jej celý pobiti zlatohlavem.“ Když ten most byl udělán, dal Ivan královic sebrati třicet ožralcův a přikázal jím, jakmile vyjde on ze dvorce a vstoupí na most, aby všickni zároveň začali zpívati, a ten zlatohlav aby trhali a sobě brali, ale ku předu aby nevyskakovali. A když se všecko tak dalo, caři panna na to patřila: tehdy královic přijda po tom mostě ke stanu jejímu, řekl: „Milostivá paní! Přicházím k vám, já vinník, jehož voláte.“ A caři panna řekla: „Co mám s tebou dělati? Když se’s osmělil pobrati drahé věci mé, jichž jsem tak bedlivě chránila, tehdy žádám býti tvou ženou, ač libo-li.“ Královic to slyše, velmi se zaradoval; caři panna pak mu podala ruku a šli potom do dvorce. Tu jím král sám vyšel vstříc, a caři panna mu řekla: „Milostivý pane! Nepřišla jsem proto, abych rušila vaše veselí, nýbrž abych je rozmnožila.“ I oznámila mu, že přišla v úmyslu, aby se vdala za Ivana královice. Král byl tomu velmi rád a dal vystrojiti slavnou svatbu. Po svatbě zůstali mladí manželé ještě šest měsícův u krále a potom se odebrali na ženino panství, kdežto pak Ivan z vůle její kraloval, království otcovského svým bratřím zanechav.

Kurent a člověk.

Kurent a člověk nepohodli se spolu o to, kdo má vládnouti na zemi. Nechtěl toho dopustiti ani Kurent člověku, ani člověk Kurentovi. Člověk ten prý byl velmi silný a postavy obrovské. – „Pojď,“ řekl Kurent, „ať vidíme, kdo je silnější a mám-li já čili ty na zemi panovati, Tuhl? jest široké moře; kdo je lépe přeskočí, bude míti zemi i všecko, co je tam za mořem a to j* zajisté stokráte lepší než tato poušť. Člověk k tomu přivolil. Kurent pozdvihl si halenu a skočil přes moře, jenže si na druhé straně trochu nohu omočil. I začal se tu člověku posmívati, ale člověk ani si toho nevšiml a nepozvednuv ani halenu, beze všeho namáhání kročil přes moře jako přes nějaký potůček, ani nohy sobě neomočiv. „Já vyhrál,“ řekl člověk Kurentovi, „hle, moje noha je suchá a tvoje mokrá.“ – „Poprvé jsi mne přemohl,“ odpověděl Kurent, „tobě náležejí roviny, moře i co je za mořem; ale to není ještě všecko, je také ještě něco pod námi a nad námi. Pojď, ať podruhé vidíme, kdo je silnější.“ Kurent vstoupil na jeskyni a dupnul o ni nohou, až se to rozléhalo, jako když hrom udeří. Jeskyně pukla a bylo ví děti jámu, kde se hadové rodí. I dupnul nyní také člověk a země se zatřásla, i prorazil všecko až ke dnu, tam, kde širokou řekou teče ryzí zlato a hadové propadli a v té zlaté řece se utopili. „I to je tvé,“ řekl Kurent, „ale za čare tebe neuznám, dokud mne ještě po třetí nepřemůžeš. Tamhle je hora velmi vysoká, dosahuje nad oblaky až do nebeského stolu, kde sedí kohout a hlídá boží krmě. Nuže, vezmi střelu a spust' a já také spustím: kdo výše dostřelí, je silnější a tomu náleží země i všecko, co je pod ní a nad ní.“ Kurent spustil a střela mu se za osm dní navrátila; potom také spustil člověk a střela letěla devět dní a když desátého dne padla, byl na ní nabodnutý nebeský kohout, co hlídal boží krmě. „Jsi carem,“ řekl lstivý Kurent, „klaním se tobě, jako se na poddaného sluší. Ale člověk byl dobrý, i pobratřil se s Kurentem a šel, aby svého carství užil.

Kurenta pak mrzelo, že ho člověk zahanbil a nemoha jemu odolati silou, umínil sobě užiti chytrosti. „Velmi silný jsi, človče!“ řekl sobě sám, „ale tuším, že jsi také tak hloupý; půjdu a přinesu ti něco darem, co jsem si sám vymyslel.“ Po té stlačil vinný kmen a

vyprýštilo se z něho čisté červené víno. „Tu máš ten dar! Ale kde jsi?“ I našel člověka na zemi na druhé straně za mořem, an sobě pochutnává na sladké kaši. „Co, pane, děláš?“ otázal se ho Kurent, „Jak vidíš: udělal jsem si kaši z běloučké pšenice a z ovoce červeného, a tu ji jím a piju vodu.“ – „Ubohý pane! Pánuješ světem a piješ vodu; dej sem číši, uctím tě jiným, lepším nápojem, který jsem ti já, tvůj ponížený sluha, připravil.“ Člověk se dal ošiditi, vzal číši s červeným vínem a vypil. „Děkuji ti, pobratřene! Tys dobrý, ale po tom tvém nápoji mnoho není!“ Kurent se zamračil a odešel, přemýšleje neustále, jak by člověka mohl ošiditi. I stlačil opět vinný kmen a opět vyprýštilo se z něho červené víno; ale Kurent přimísil nyní do něho čemeřici, bylinu, která roste, když měsíc svítí, aby víly a věštice měly co jíst. I vyhledal podruhé člověka a našel jej na dně zemském, kde ryží zlato širokou řekou teče. „Co, pane, děláš?“ – „Tkám si zlatou košili, i upachtil jsem se při tom a mám velikou žízeň; ale není tu vody a na svět je daleko, sedm růček cesty.“ – „I mohu ti posloužiti,“ řekl Kurent, „tuhle máš číši vína, zlaté slunce lepšího nespátří.“ Člověk se dal přemluvit, vzal číši a s chutí vypil. „Děkuji ti, Kurent, tys dobrý a ten tvůj nápoj je také dobrý.“ Kurent jemu chtěl ještě jednou naliti, ale člověk nechtěl; byl od přirození ještě střdmý a rozumný. Kurent se zamračil a odešel, zdali by něco lepšího nevymyslel. I stlačil po třetí vinný kmen a víno se prýštilo silněji, leč ani teď nezůstalo neporušené a bez hříchu. Zlomyslný Kurent vzal střelu a otevřel si žílu i napustil do vína své černé krve. Potom šel zase člověka hledat a našel jej na vysoké hoře za božím stolem, an jí pečeni, kteráž nebyla jemu, nýbrž Bohu pečena. „Co, pane, děláš?“ tázal se Kurent s podivením a s radostí, vida, že se člověk těžce prohřešil. – „Tu sedím a jím pečeni, ale mám na spěch, bojím se Boha, aby nepřišel a mne neshodil.“ – „Nic se neboj,“ řekl mu Kurent, „a jak ti boží pečené chutná?“ – „Je dobrá, ale krutá, že ji sotva polykám.“ – „I mohu ti posloužiti,“ řekl Kurent, „tuhle máš víno, není takového ani na zemi, ani na nebi, než jen u mne.“ Po třetí dal se člověk ošiditi, a to zle. „Děkuju ti, Kurent!“ řekl, „tys dobrý, ale ten tvůj nápoj je tebe lepší; dej a natoč ještě jako na věrného sluha náleží.“ Kurent natočil a člověku se zakalilo oko, ano i paměť se mu zakalila, tak že už ani na Boha nemyslel a zůstal za stolem. Brzy potom Bůh se navrátil a vida člověka, jenž mu snědl pečeni a

nyní mu za stolem dříme, rozhněval se a shodil jej silnou rukou s hory dolů, kdež celý potlučený od poly mrtev ležel po mnoho let. Když se opět uzdravil, neměl už žádné síly, a nemohl ani přes moře, ani na dno zemské, ani na horu ke stolu nebeskému. Tou měrou Kurent dosáhl vlády nad světem i nad člověkem, a lidé jsou od té doby slabí a malí.

Hadí koruna.

Jedna matka měla malou dcerušku. Ta dceruška dostávala každé ráno k snídani misku mléka, a vždycky k ní chodil had a jedlí spolu, a když snědli, šla dceruška k matce a řekla jí: „Maminko! dej ještě, sísá mi snědla.“ Matka nevěděla, jaká to sísá, a dala jí ještě; a to jí tak dávala sedm let. V sedmém roce pak řekl jí had: „Pojď se mnou, a kteroukoli derou já se protáhnu, tou i ty jdi, a kudy já půjdu, jdi tudy taky, a když přijdeme tam domů ke mně, řekni jen, že bys ráda korunu. I budou ti dávat něco jiného, ale ty nic jiného neber, než tu korunu, a cokoli si pomyslíš, že bys ráda měla, ta koruna ti dá.“ Tehdy šli a děvče přišlo do domu hadova. Starý had se dívá, kdo to? I řekl ten had, s kterým přišla, že by to děvče, co mu dávalo mléko, něco rádo. „A co by rádo?“ tázal se starý. A ona řekla: „Ráda bych jen korunu.“ A starý had řekl: „Já ti něco jiného dám, jen toho nežádej.“ Ale ona nic jiného nechtěla než tu korunu; tehdy on jí korunu dal a dívka odešla. Když přišla domů, dala korunu do skříně a myslila si: „Kéž bych měla tu skříň vždycky plnou peněz!“ a hned byla skříně plná peněz. Potom dala tu korunu mezi šaty a pomyslila si: „Kéž bych měla tu skříni plnou šatů!“ a hned bylo tak. Potom ji dala mezi obilí a myslila si: „Kéž bych měla hodně mnoho obilí!“ a hned se to taky stalo, a byla toho obilí veliká hromada. I nabrala tedy žita a nějak s ním taky vzala tu korunu a poslala do mlýna a nikdy víc jí nespatriła. Ve mlýně jí mlynář taky nespatrił: upadlať do vody a voda ji odnesla.

Karel Jaromír Erben
Pohádky

Vydala **Městská knihovna v Praze**
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. vydání
Verze 1.0 z 05. 05. 2011